રાજ કુમાર, આઈ.એ.એસ.
મુખ્ય સચિવ

ગુજરાત સરકાર,
બ્લોક નં. ૧, પાંચમો માળ,
સરદાર ભવન,
સચિવાલય, ગાંધીનગર - ૩૮૨ ૦૧૦.
ફોન નં. + ૯૧-૭૯-૨૩૨૫૦૩૦૧/૦૩
ફેક્સ નં. + ૯૧-૭૯-૨૩૨૫૦૩૦૫

સ્પષ્ટીકરણાત્મક આવેદન

લોકાયુક્ત, ગુજરાત રાજ્યનો તા.૦૧/૦૪/૨૦૨૨ થી તા. ૩૧/૦૩/૨૦૨૩ સુધીની મુદ્દત માટેનો ત્રેવીસમો વાર્ષિક સંકલિત અહેવાલ.

ગુજરાતના રાજ્યપાલશ્રી, ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમ, ૧૯૮૬ની કલમ ૧૪-(૧)ની જરૂરિયાત અનુસાર આથી, લોકાયુક્ત, ગુજરાત રાજ્યનો તા.૦૧/૦૪/૨૦૨૨ થી તા.૩૧/૦૩/૨૦૨૩ સુધીની મુદ્દત માટેનો ત્રેવીસમો વાર્ષિક સંકલિત અહેવાલ ગુજરાત વિધાનસભા સમક્ષ રજૂ કરે છે.

૨. ઉક્ત અહેવાલમાં લોકાયુક્ત, ગુજરાત રાજ્યની કચેરીને મળેલ જાહેર પદાધિકારીઓ વિરૂધ્ધની જુદી જુદી ફરીયાદો અને તે પરત્વે કરવામાં આવેલ કામગીરીની બાબતોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે.

ગુજરાત રાજ્યપાલશ્રીના હુકમથી અને તેમના નામે,

રાજ કુમાર
ગુજરાતના સરકારના મુખ્ય સચિવ

Email : chiefsecretary@gujarat.gov.in

सत्यमेव जयते

ગુજરાત સરકાર

ગુજરાત લોકાયુક્તનો

૨૩મો વાર્ષિક

સંકલિત અહેવાલ

सत्यमेव जयते

ગુજરાત સરકાર

ગુજરાત લોકાયુક્તનો
૨૩મો વાર્ષિક
સંકલિત અહેવાલ

GCPG-Y-803-250-12-2023-SSD

લોકાયુક્ત કચેરી,

લોકાયુક્ત ભવન,

સેક્ટર–૧૦–બી,

ગાંધીનગર–૩૮૨૦૧૦

૧લી એપ્રિલ ૨૦૨૨ થી ૩૧મી માર્ચ ૨૦૨૩ સુધીના સમયગાળા માટે ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમ ૧૯૮૬ અન્વયેની કામગીરી અંગેના અધિનિયમની કલમ ૧૪(૧)ના અનુપાલનમાં ગુજરાતના રાજ્યપાલશ્રી સમક્ષ રજૂ કરેલ ગુજરાત લોકાયુક્તનો ૨૩મો વાર્ષિક સંકલિત અહેવાલ.

અનુક્રમણિકા

ભાગ	વિગત	પાન. નં.
૧	પ્રસ્તાવના	૧ થી ૭
૨	ગુજરાત લોકાયુક્ત કચેરીનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ	૮ થી ૧૦
૩	અહેવાલના સમય દરમિયાનની કામગીરી	૧૧ અને ૧૪
૪	સમાપન	૧૫ થી ૧૭
૫	જોડાણ	૧૮ થી ૨૬

ભાગ-૧

પ્રસ્તાવના

લોકાયુક્ત કચેરી, ગુજરાત રાજ્યની કામગીરી અંગે ૧લી એપ્રિલ ૨૦૨૨ થી ૩૧મી માર્ચ ૨૦૨૩ સુધીના સમયગાળા માટેનો ૨૩મો વાર્ષિક સંકલિત અહેવાલ ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમ,૧૯૮૬ની કલમ૧૪(૧) ના અનુપાલનથી રજૂ કરતા હું અત્યંત વિશેષાધિકાર અને આનંદની લાગણી અનુભવું છું.

૧. ગુજરાત લોકાયુક્ત સંસ્થાની સ્થાપના ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમ, ૧૯૮૬ હેઠળ ઘડવામાં આવેલી વૈધાનિક જોગવાઈઓ અનુસાર ૨૬મી જુલાઈ ૧૯૮૮ ના રોજ થઈ હતી. મેં ગુજરાત રાજ્યના લોકાયુક્તનો હોદ્દો ૨૩મી જૂન,૨૦૨૦ ના રોજ સંભાળ્યો.

૨. 'રામરાજ્ય'ની સંકલ્પના માં નૈતિક જવાબદારીઓના લઘુત્તમ ધોરણો સાથેના આદર્શ સમાજ અને સ્વચ્છ સમાજનો મુળ વિચાર હતો. તેથી સ્વ.મોરારજી દેસાઈની દોરવણી હેઠળના વહીવટી સુધારા પંચે 'નાગરિકોની ફરિયાદોના નિવારણની સમસ્યાઓ' અંગે અહેવાલ રજૂ કર્યો. આખરે, આવી આવશ્યકતાઓના ભાગરૂપે લોકપાલ અને લોકાયુક્ત સંસ્થાનો ઉદ્દભવ થયો.

૩. મનસ્વી વર્તન રાખવાની સમસ્યા પર અંકુશ રાખવા અને નાગરિકોની ફરિયાદોના નિવારણ માટે વહીવટી તંત્રને વધુ જવાબદાર અને પારદર્શી અને પ્રતિભાવશીલ બનાવવા ઓમ્બડસ્મેનનું સર્જન થયુ. આવી સંસ્થાઓ સ્વીડન અને અન્ય પશ્ચિમી દેશોમાં ઉદ્દભવી. ત્યારપછી તેની સમગ્ર વિશ્વમાં અને ખાસ કરીને લોકશાહીએ કબુલ કરી અને સ્વીકાર કર્યો.

૪. ભ્રષ્ટાચારના દૂષણ સામે લડવાના હેતુસર ઓમ્બડસ્મેન સંસ્થા ઘણી મહત્ત્વની ભૂમિકા ભજવે છે. ઓમ્બડસ્મેન સંસ્થાની સ્થાપના સૌ પ્રથમ ૧૮૦૯માં સ્વીડનમાં થઈ હતી. ફિનલેંડમાં ૧૯૨૦થી સંસદીય ઓમ્બડસ્મેન સંસ્થા છે. ભારતમાં, ઓમ્બડસ્મેન હોદ્દાનું નામકરણ લોકપાલ(સંઘ કક્ષાએ)અને લોકાયુક્ત(રાજ્ય કક્ષાએ)થયેલુ છે.

૫. લોકપાલ અને લોકાયુક્ત શબ્દ સૌ પ્રથમ ડો. એલ. એમ. સિંઘવી દ્વારા ૧૯૬૩માં દર્શાવેલ. લોકપાલ અને લોકાયુક્ત અધિનિયમ ભારતીય સંસદે કેટલાક જાહેર પદાધિકારીઓ અને જાહેર સેવકો સામેની ભ્રષ્ટાચારની ફરિયાદોની તપાસ કરવા કેંદ્ર ખાતે લોકપાલ અને રાજ્ય ખાતે લોકાયુક્તની વ્યવસ્થા કરવાના મુખ્ય હેતુથી મંજૂર કર્યો હતો. લોકપાલ અને લોકાયુક્ત વર્તમાન ભ્રષ્ટાચાર વિરોધી પ્રણાલીઓની અપર્યાપ્તતાને શોધી શકે છે અને તેમની પાસે જાહેર પદાધિકારીઓ સામેના ભ્રષ્ટાચારના કેસોની તપાસ કરવા અને કામ ચલાવવાની સત્તા છે.

૬. પ્રથમ વહીવટી સુધારા આયુક્તની ભલામણોના આધારે લોકપાલ અને લોકાયુક્ત બિલ ૧૯૬૮નો પ્રસ્તાવ ચોથી લોકસભામાં મૂકવામાં આવ્યો હતો અને ૧૯૬૯માં પસાર થયો હતો. આમ છતાં તે રાજ્યસભામાં અનિર્ણીત હતુ ત્યારે લોકસભાનું વિસર્જન થઈ ગયુ હતુ આથી બિલ મંજૂર કરી શકાયુ ન હતુ. બિલ નીચેના વર્ષો: ૧૯૭૧, ૧૯૭૭, ૧૯૮૫, ૧૯૮૯, ૧૯૯૬, ૧૯૯૮ અને ૨૦૦૧માં ફરીથી સક્રિય કરવામાં આવ્યુ હતુ પણ થઈ શક્યુ નહિ. ૨૦૧૧માં લોકપાલની સક્રિયતા પછી જ લોકપાલ અને લોકાયુક્ત અધિનિયમ, ૨૦૧૩ મંજૂર થયો, જે જાન્યુઆરી ૧૬, ૨૦૧૪માં અમલમાં આવ્યો. પરંતુ ઘણી રાજ્ય સરકારો હજુ સુધી સંસ્થાને ઉક્ત અધિનિયમ અનુસાર સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ ગઈ છે.

૭. અખિલ ભારતીય લોકાયુક્ત પરિષદમાં, તે સમયના ભારતના માનનીય રાષ્ટ્રપતિ શ્રી અબ્દુલ કલામે અવલોકન કયુ હતુ કે પ્રૌદ્યોગિકી વિજ્ઞાન મારફત અથવા સ્વતંત્ર ન્યાયનિર્ણિત અને ત્વરિત પતાવટ લાવતી તંત્ર વ્યવસ્થા મારફત પારદર્શક્તા અને સુશાસન શક્ય છે. નાગરિકોમાં વહીવટી અને રાજકીય ભ્રષ્ટાચાર વિષે મોટા પ્રમાણમાં રહેલો સંદેહ લોકશાહીના પાયાનું ધોવાણ કરી દે છે. તેથી, નાગરિકોના વિશ્વાસને પુન:જીવિત કરવા અને લોકશાહી પ્રણાલીના સત્તાના નિયમો અને સમતોલન સુદ્દઢ કરવા, આવી સંસ્થાઓ ઈચ્છનીય છે.

૮. વહીવટી સુધારણા આયોગ અને સંસદમાં કરવામાં આવેલી ચર્ચાના પરિણામે લોકપાલ અને લોકાયુકત અધિનિયમ ૨૦૧૩ અમલમાં આવ્યો. લો કમીશને પણ પોતાનો રીપોર્ટ સુપ્રત કર્યો છે. વહીવટી સુધારણા આયોગે ''નાગરીકોની ફરીયાદોના નિવારણની સમસ્યા'' નો ઉલ્લેખ કર્યો છે. તેથી, લોકાયુક્ત અને લોકપાલ સંસ્થા નાગરિકો માટે જાહેર પદાધિકારીઓ દ્વારા સત્તાનો દુરુપયોગ અથવા ખોટા ઉપયોગ અથવા સત્તાનો અમલ નહિ કરવા સામેની ફરિયાદના નિવારણને માટે નાગરિકો માટેના એક વિશિષ્ટ મંચ તરીકે બહાર આવી છે. તે, તેથી, નાગરિકો માટે અજોડ હક ઉભા કરે છે અને નાગરિકો તેમના હકોનો ઉપયોગ લોકશાહીના પ્રહરી તરીકે કરે તેવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે. જુદા જુદા કારણો ઓમ્બડસ્મેન અથવા લોકપાલ અને લોકાયુક્ત સંસ્થા માટેની જરૂરિયાત સૂચવે છે. મુખ્ય કારણ દેશમાં પ્રવર્તતી રાજકીય પરિસ્થિતિ છે જ્યાં રાજકીય પક્ષોએ રાજકીય મહત્ત્વ મેળવ્યુ છે. હકીકત એ છે કે રાજકીય પક્ષો ભારતીય રાજકીય વ્યવસ્થામાં તેમને સોંપવામાં આવેલી ભૂમિકાને પૂર્ણ કરવામાં ઘણી વખત નિષ્ફળ ગયા છે. તદઉપરાંત, રાજકીય નેતાગીરી ઉણી ઉતરી છે. કારણકે લોકો અને રાજકીય નેતાઓ વચ્ચે સંપર્ક નથી. તેથી,અમલદારો નીતિ ઘડતરમાં રાજકીય વહીવટી તંત્રના સલાહકારની ભૂમિકા ભજવતી વખતે નીતીને અસર કરે છે અને આખરે તેઓ નીતિના કાર્યપાલન અને અમલ માટે જવાબદાર હોય ત્યારે બેદરકારી અથવા ઉદ્દશોનો અભાવ જણાય છે. તેથી, જ્યાં સરકારી કર્મચારી અને રાજકારણીઓનું સાંઠગાંઠ સ્વરૂપમાં પારસ્પરિક હિતને કારણે સરકારી કર્મચારીના મનોબળનું સમાધાન થાય છે ત્યાં સમર્પિત અને કર્તવ્યનિષ્ઠ નાગરિક સેવા એક સંકલ્પના માત્રમાં પરિવર્તિત થઈ જાય છે કે ઉભરી આવે છે. તેથી, જુદીજુદી બાબતો પર પ્રકાશ પાડતી ઘણી ચર્ચાઓ અને અહેવાલો છે જેમાં નાની બાબતોમાં જવાની જરૂર નથી. જોકે, લોકાયુક્ત અને લોકપાલ જેવી ઓમ્બડસ્મેન સંસ્થાઓ જાહેર વહીવટમાં કેટલીક જવાબદારી આણવાના પગલા તરીકે ઉભરી છે.

એ ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી છે કે આરોપો અને ફરિયાદો સંબંધમાં બે પાસાઓ છે. આના લીધે મંત્રીઓ સામે લોકપાલ અને લોકાયુક્તને સત્તા આપવાની બાબત ને વેગ મળ્યો છે. મંત્રીઓ તેના બદલામાં જાહેર પદાધિકારીઓ અને સરકારી કર્મચારીઓની જવાબદારી નિયત કરશે. બ્રિટન અને ન્યુઝિલેંડ જેવા પશ્ચિમી દેશોમાં આ પદ્ધતિ હોવાથી લોકાયુક્ત દ્વારા તપાસ, તેની સત્તાઓ અને ક્ષેત્રાધિકાર અંગે ચર્ચાઓ થઈ છે. ભારતમાં, ઓમ્બડસ્મેન સંસ્થા–લોકપાલ અને લોકાયુક્ત કાયદાના નિયમોના માળખાને પૂર્ણ કરવા ઉભી કરાઈ છે. જોકે,કાયદાના નિયમનો સિદ્ધાંત, મૂળ ડાઈસીએ પ્રતિપાદિત કરેલો છે તે હવે ઘણા અપવાદોનો સ્વીકાર કરે છે.

૯. ભારત રાષ્ટ્રીય અને રાજ્ય સ્તરે સ્વતંત્ર ભ્રષ્ટાચારી દાવો માંડવા અને સજા ફરમાવવાનું ફરમાન કરી શકે તેવી સત્તાઓ સાથે સ્વતંત્ર સંસ્થા સ્થાપીને ભ્રષ્ટાચારને અસરકારક રીતે હરાવી શકે.

૧૦. સને ૧૯૬૩ થી ૨૦૨૦ સુધીની ઘટનાઓ ક્રમ અનુસાર નીચે મુજબ વર્ણવેલ છે:

૧૯૬૩. ઓમ્બડસ્મેનનો વિચાર કાયદા મંત્રાલય માટે બજેટ ફાળવણી અંગે ચર્ચા દરમિયાન સૌ પ્રથમ આવ્યો હતો.

૧૯૬૬. પ્રથમ વહીવટી સુધારા કમિશને કેંદ્ર અને રાજ્ય સ્તરે, સંસદ સભ્યો સહિત જાહેર પદાધિકારીઓ સામે ફરિયાદોની તપાસ કરવા બે સ્વતંત્ર સત્તાતંત્રોની ભલામણ કરી.

૧૯૬૮. લોકપાલ બિલ સંસદમાં આઠ વખત મૂકવામાં આવ્યુ પણ મંજૂર થયુ ન હતું.

૧૯૭૧. મહારાટ્ર એવું પ્રથમ ભારતીય રાજ્ય છે કે જ્યાં લોકાયુકતની સ્થાપના વિવિધ સંસ્થા ઓમાં ભ્રષ્ટ્રાચારની દેખરેખ માટે કરવામાં આવી.

૨૦૦૨. સંવિધાનના કાર્યની સમીક્ષા કરવા માટેના પંચે (શ્રી એમ.એન. વેંકટચિલિઆહના વડપણથી) લોકપાલ અને લોકાયુક્તોની નિમણૂક કરવાની ભલામણ કરી; એમ પણ ભલામણ કરી કે પ્રધાનમંત્રીને સત્તાતંત્રના કાર્યક્ષેત્રની બહાર રાખવા.

૨૦૦૫. બીજા વહીવટી સુધારા પંચે (શ્રી વિરપ્પા મોઈલીના અધ્યક્ષપદ હેઠળ) ભલામણ કરી કે લોકપાલ કચેરી વિલંબ સિવાય ઉભી કરવી જોઈએ.

૨૦૧૧. લોકપાલ માટેની પ્રખ્યાત અન્ના ચળવળ

૨૦૧૩. લોકપાલ અને લોકાયુક્ત બિલ, ૨૦૧૧, બન્ને ગૃહોમાં ૨૦૧૩માં સમાન રુપે પસાર કરવામાં આવ્યું હતું.

૨૦૧૪. લોકપાલ અને લોકાયુક્ત અધિનિયમ ૨૦૧૩, ૧૬-૦૧-૨૦૧૪ થી અમલમાં આવ્યો.

૨૦૧૬. સંસદે ૨૦૧૩ના સામાન્ય તફાવતને દૂર કરવા માટે લોકપાલ અને લોકાયુક્ત અધિનિયમમાં સુધારો કર્યો.

૨૦૧૮. સવોચ્ચ અદાલતની મધ્યસ્થી પછી લોકપાલ અને લોકાયુકત અધિનિયમ ૨૦૧૩ ની કલમ ૪(૧) મુજબ પસંદગી સમિતિની બેઠકો માર્ચ-એપ્રિલ ૨૦૧૮ માં યોજાય હતી.

૨૦૧૯. ન્યાયીક મધ્યસ્થી પછી, ન્યાયમૂર્તિ(નિવૃત્ત) પિનાકી ચંદ્ર ઘોષ ૧૯મી માર્ચ, ૨૦૧૯માં આઠ ન્યાયીક અને બિનન્યાયીક સભ્યો સાથે ભારતના પ્રથમ લોકપાલ.

૨૦૨૦ માર્ચ ૨૦૨૦માં લોક્પાલ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા ફરિયાદો દાખલ કરવા માટેના નિયમો અને ફોર્મેટ જારી કરવામાં આવ્યા. (ટ્રાન્સપર્ન્સી ઈન્ડિયા. ઓર્ગે).

૧૧. વહીવટી તંત્રમાં રહેલા ભ્રષ્ટાચાર સામે લડવા ઘણા પશ્ચિમી દેશોમાં સ્વીકૃત પગલાઓમાંનુ એક જાહેર હિતમાં ગેરરીતિને ખુલ્લી પાડવા અધિનિયમ ઘડવો તે છે. આ અધિનિયમ ઘડવાનો હેતુ લોકોને તેમના સંગઠનમાં થતી ગેરરીતિઓને અણદેખી નહિ કરીને નિર્દિષ્ટ સત્તાધિકારીને તેની જાણ કરવા પ્રોત્સાહિત કરીને સરકાર અને જાહેર ક્ષેત્ર સંગઠનોમાં ઉત્તરદાયિત્વમા સુધારો કરવાનો છે. ભારતમાં પણ ભ્રષ્ટાચારની બાબતોને દૂર કરવા માટેના પગલાં લેવામાં આવ્યા છે અને મની લોંડરિંગ (નાણાની અવૈધ હેરાફેરી નિયંત્રણ અધિનિયમ) અને માહિતી અધિકાર અધિનિયમ(આરટીઆઈ) અધિનિયમની જોગવાઇઓ જેવા વૈધાનિક અધિનિયમો ઘડવામાં આવ્યા છે તથા આના જેવો જ પબ્લિક ઈન્ટરેસ્ટ ડિસ્કલોઝર અધિનિયમ પણ ઘડવામાં આવ્યો છે તથા વ્યક્તિઓના રક્ષણ માટે તેમજ ભારતમાં ખાસ કરીને બિહારના સત્યેંદ્ર દૂબેના દર્દનાક કેસ પછી વ્હિસલ બ્લોઅરના રક્ષણ માટે ડિસ્કલોઝર બિલ-૨૦૧૦ સંસદમાં રજૂ કરવામાં આવ્યું છે.

૧૨. ભ્રષ્ટાચારને અંકુશમાં લેવા અને બધે જ પારદર્શકતા લાવવા સરકાર પ્રયાસો કરી રહી છે. ઈતિહાસમાં ઈંડો–યુરોપિયન જાતિઓના સૌથી પ્રાચીન સાહિત્યિક દસ્તાવેજ ઋગ્વેદમાં ભ્રષ્ટાચાર સામેની લડાઈનું પગેરું મળે છે. ભારતીય દંડ સંહિતા ૧૮૬૦માં જોગવાઈઓ દાખલ કરવામાં આવી હતી અને ત્યારબાદ ભારતીય દંડ સંહિતા હેઠળની પ્રવર્તમાન જોગવાઈઓ પર્યાપ્ત ના હોવાનું અનુભવ થતાં ભ્રષ્ટાચાર નિયંત્રણ બાબતે એક સર્વગ્રાહી કાનૂન અમલમાં મૂકવાના પ્રયાસો થયા હતા. ત્યારબાદ, સંસદે જાહેર સેવકોની ગેરકાનૂની પ્રવૃત્તિઓને અંકુશમાં લેવા માટે સામાજિક કાનૂન તરીકે ભ્રષ્ટાચાર નિયંત્રણ અધિનિયમ ૧૯૪૭ ઘડ્યો. ત્યારબાદ, તેમાં ફોજદારી કાનૂન અધિનિયમ ૧૯૫૨ અને ત્યારબાદ વર્ષ ૧૯૬૪માં સંથનામ સમિતિ અહેવાલની ભલામણો આધારિત ભ્રષ્ટાચાર વિરોધી કાનૂન(સુધારા) અધિનિયમ,૧૯૬૪ ઘડવામાં આવ્યો હતો. સંથનામ સમિતિને પણ ધ્યાનમાં આવ્યું કે દિલ્હી સ્પેશિયલ પોલીસ એસ્ટાબ્લીશમેન્ટ (ડીએસપીઈ) અધિનિયમ ભ્રષ્ટાચારના દૂષણને નિયંત્રણમાં લાવવા માટે અપર્યાપ્ત છે અને એક સ્વતંત્ર ઉચ્ચ સ્તરીય તકેદારી સંસ્થા ઉભી કરવા માટે સૂચન કર્યું. પરિણામે ૧૯૬૪માં કેંદ્રીય તકેદારી આયોગની સ્થાપના થઈ. આમ છતાં, સમયાંતરે થયેલી ચકાસણીમાં જણાયું કે હાલની સિસ્ટમ અપર્યાપ્ત સાબિત થયેલ છે. તેથી, સરકારે, ન્યાયિક અને વહીવટી સુધારા આયોગ પાસેથી ભલામણો સ્વીકારીને, દ્વિસ્તરીય તંત્રવ્યવસ્થા સ્વીકારી, જે ઓમ્બડ્સમેનના જેવી, જેમ કે ફરિયાદોના નિવારણ માટે અનુક્રમે કેન્દ્ર અને રાજ્ય સ્તરે લોકપાલ અને લોકાયુક્ત એ રીતની છે.

૧૩. સરકારની કામગીરી કાયદો અને વ્યવસ્થાની પરિસ્થિતિને જાળવવી અને વેરા વસૂલાતમાંથી કલ્યાણ અને વિકાસ કામગીરી અને અનેકવિધ રાષ્ટ્ર ઘડતર પ્રવૃત્તિઓમાં પરિવર્તિત થઈ ગઈ, લોકોને સેવાઓ પૂરી પાડનાર યજમાન તરીકે સરકારે જુદી જુદી સંસ્થાઓની સ્થાપના કરી છે. રાજ્ય દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી જુદી જુદી આવશ્યક અને જાહેર ઉપયોગી સેવાઓના ઈજારાશાહી પ્રકારને કારણે સામાન્ય લોકોને સંપૂર્ણપણે રાજ્ય પર અને રાજ્ય દ્વારા જાહેર પદાધિકારીઓ અને કચેરીઓ પર અવલંબિત રહેવું પડે છે.

૧૪. ખાસ કરીને આર્થિક સુધારાના આરંભ સાથે જ જવાબદારી નીભાવનાની જરૂરિયાતમાં પણ વધારો થયો છે. તાજેતરના વર્ષોમાં વૈશ્વીકરણ અને ઉદારીકરણ આપણા અર્થતંત્રની લાક્ષણિકતા બન્યા છે. આજની વાસ્તવિકતામાં આ જરૂરી બન્યું છે.

૧૫. સુધારાની પ્રક્રિયાએ આર્થિક નિર્ણય ઘડતરમાં સરકારની ભૂમિકામાં ઘટાડો કર્યો નથી એ યાદ રાખવુ મહત્ત્વનું છે. સરકાર આર્થિક પ્રવૃત્તિઓમાં સીધા સામેલ નહિ થઈને આર્થિક પ્રગતિના પ્રવર્તક અને તેને સુગમ બનાવનારની ભૂમિકા ભજવે તે હવે અપેક્ષિત છે. જો કે, આ પરિવર્તન જે લોકશાહી જીવન શ્વાસ છે તે કોઈ પણ રીતે પારદર્શકતા અને વચનબદ્ધતાનું મહત્ત્વ ઓછુ આંકતુ નથી.

૧૬. તાજેતરના વર્ષોમાં, વ્યાપક પ્રમાણમાં ફેલાયેલા ભ્રષ્ટાચારને લઈને પ્રચલિત ભ્રમણા અને ઉન્માદને વેગ મળ્યો છે. તેથી, જાહેર વહીવટમાં પારદર્શક્તા અને જવાબદારી એ કાર્યક્ષમ અને અસરકારક શાસન પ્રણાલી માટે આવશ્યક છે. અને લોકશાહીમાં સામાજિક–આર્થિક વિકાસ માટે આવશ્યક અને મહત્વની આવશ્યકતા છે. પારદર્શિતા સુનિશ્ચિત કરવા ભ્રષ્ટ્ર્ચાર ની ગેરહાજરી એ મહત્વની જરુરીયાત છે. જાહેર જીવનના દરેક પાસાનું સંચાલન કરતા અસરકારક કાયદાઓ, નિયમો અને વિનિયમો હોવા જોઈએ અને આ કાયદાઓ, નિયમો અને વિનિયમોનો અસરકારક અને યોગ્ય અમલ અને યોગ્ય કાર્યપાલન થવા જોઈએ.

૧૭. જાહેર વહીવટમાં પારદર્શક્તા માટે અને જવાબદારી નક્કી કરવા માટે કાનૂની તેમજ વહીવટી ત્વરીત પગલાં હાથ ધરવા જરુરી છે.

૧૮. ભારતની સુપ્રિમ કોર્ટે વિનીત નારાયણ વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈંડિયા(એ.આઈ.આર. ૧૯૮૮ એસસી ૮૮૯)ના કેસમાં નીચે પ્રમાણે અવલોકન કર્યું છે:

"દરેક લોકશાહીમાં જાહેર જીવનના સિદ્ધાંતો સમાન લાગુ પડે છે અને જાહેર હોદ્દા ના દરેક ધારકની વર્તણૂકની ચકાસણી કરતી વખતે તે ધ્યાનમાં રાખવું અપેક્ષીત છે. સરકારી કચેરીના હોદ્દદારોને ફકત જાહેર હીતમાં ઉપયોગ કરવાની કેટલીક સત્તાઓ સોંપવામાં આવે છે અને તેથી જ લોકો તરફના દાયિત્વ સાથે તે હોદ્દો ધારણ કરે છે. તેમાનાં કોઈપણનું પ્રામાણિકતાના માર્ગમાંથી સ્ખલન થાય તો વિશ્વાસઘાત ગણાય છે અને તેનો ઢાંકપિછોડો કરવાને બદલે સખ્તાઈથી કાર્યવાહી કરવી જોઈએ. કાયદાના નિયમોનો અમલ કરાવવો અને તે રીતે કાયદાના નિયમોના થતા વિનાશ સામે રક્ષણ આપવું એ ન્યાયતંત્રની ફરજ છે."

૧૯. પ્રવર્તમાન કાયદાની અપર્યાપ્તતાઓનો પણ નિર્દેશ કરવો. ભારતીય દંડ સંહિતા અથવા ભ્રષ્ટાચાર નિયંત્રણ અધિનિયમ હેઠળ માત્ર દાવા જ માંડવા એ પૂરતું નથી. હકીકતથી અલગ એ બાબત પણ છે કે આવા દાવા ભાગ્યે જ શરૂ કરવામાં આવે છે અને શરૂ થાય તો પણ ગુના ક્યારેક જ સાબિત થાય છે. જ્યાં સુધી ભ્રષ્ટાચારનો લાભ મળતો બંધ નહિ થાય ત્યાં સુધી, ભ્રષ્ટાચાર સામેની લડાઈ અત્યંત નિરાશાજનક રહેશે. ગુના સાબિતી સિવાયના માર્ગે ભ્રષ્ટ જાહેર સેવકોની મિલકત જપ્ત કરવા માટેનો કાયદો સંપૂર્ણપણે આવશ્યક છે. આ હેતુ માટે, યોગ્ય સત્તાધિકારીને તપાસ, ખરાઈ, પૂછપરછની જરૂરી સત્તાઓ અને કોઈ પણ સ્રોત, સત્તાધિકારી, સંસ્થા અથવા સંગઠન પાસેથી માહિતી એકત્ર કરવાની અને મેળવવાની સત્તા આપવી જોઈએ. તે ફોજદારી અદાલતો દ્વારા સજાપાત્ર કેસ નહિ બને. આવા સત્તાધિકારીઓની એક માત્ર જવાબદારી કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવાની છે.

૨૦. સમાન હેતુ વિરૂદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈંડિયા(એઆઈઆર ૧૯૯૬ એસસી ૩૫૩૯)માં, સુપ્રિમ કોર્ટે નીચે પ્રમાણે અવલોકન કર્યું છે :

"હવે સમય આવી ગયો છે કે જાહેર સેવકોને તેમની જાહેર સેવક તરીકેની કામગીરીના પાલનમાં તેમના બદદાનતભર્યા કૃત્યો માટે વ્યક્તિગત રીતે જવાબદાર ઠેરવવા જ જોઈએ. સામાજિક આર્થિક પરિપ્રેક્ષ્યમાં પરિવર્તનની સાથે, જાહેર સેવકોને જુદા જુદા સ્વરૂપમાં સરકારી સંપત્તિના વિભાજનમાં પણ વધુને વધુ વિવેકાધીન સત્તાઓ સોંપવામાં આવી રહી છે. કોઈ જાહેર સેવક કહી શકે નહિ કે 'તમે બદઈરાદાના હેતુથી હુકમ બાજુ પર મૂકી શકશો પણ તમે મને વ્યક્તિગત રીતે જવાબદાર નહિ ઠેરવી શકો' કોઈ જાહેર સેવક આપખુદ રીતે વર્તવાની સત્તાનો ડોળ કરી શકશે નહિ."

૨૧. જાહેર સેવકો અંગે સર્વગ્રાહી કાયદા માટેની જરૂરિયાત:

ભ્રષ્ટાચાર નિયંત્રણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ની કલમ ૨(ગ) અને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૧માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા પ્રમાણે જાહેર સેવકો સંબંધમાં કાયદો જરૂરી છે. આવો અધિનિયમ સર્વગ્રાહી પ્રકારનો હોવો જોઈએ અને જાહેર સેવકોની અસ્ક્યામત પર પણ ધ્યાન આપતો હોવો જોઈએ. કાયદામાં જાહેર સેવકની પત્ની, સગીર બાળકો, નજીકના સગા કઈ રીતે મિલકત ધારણ કરી શકે તેની જોગવાઈ હોવી જોઈએ. કાનૂનમાં એમ પણ જોગવાઈ કરવી કે જો કોઈ જાહેર સેવક વિરુદ્ધ કરવામાં આવેલ ફરીયાદ અને તેણે ધારણ કરેલી મિલકત અને તેની ચકાસણી કરવામાં યોગ્ય વૈધાનિક પદ્ધતિઓને અનુસરવામાં આવેલ ન હોય તો તેણે ધારણ કરેલી મિલકત બેનામી ધારણ કરી ન હતી તે દર્શાવવા સાબિતીનો બોજો આવી મિલકત ધારણ કરનાર જાહેર સેવક પર મૂકવો જોઈએ.

૨૨. ગેરકાયદે સંપાદન કરેલી મિલકતની જપ્તી માટેની જોગવાઈ કરવા કાયદાની જરૂર:-

ભ્રષ્ટ સાધનો વડે મિલકત સંપાદન કરી જાહેર સેવકો દ્વારા અનીતિપૂર્ણ સમૃદ્ધિ મેળવવાની હાલની સ્થિતિના સંદર્ભે, જાહેર સેવકોની ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત કરેલી અસ્ક્યામતોની જપ્તી માટેની જોગવાઈ કરતો કાયદો ઘડવા માટેની જરૂર છે.

દિલ્હી ડેવલપમેંટ ઑથોરિટી વિરૂદ્ધ સ્કિપર કંસ્ટ્રક્શન કં.(પ્રા.) લિમિટેડ(એઆઈઆર ૧૯૯૬ એસસી ૨૦૦૫)ના કેસમાં નામદાર સુપ્રિમ કોર્ટે નીચેનુ મંતવ્ય આપ્યુ હતુ:-

"જાહેર હોદ્દેદારો(જાહેર ક્ષેત્ર નિગમોમાં અધિકારીઓ/જગ્યાઓ સહિત) દ્વારા ભ્રષ્ટ અને ગેરકાયદેસર કૃત્યો અને લેવડદેવડોમાં સામેલ થઈને સંપાદિત કરેલી મિલકતની જપ્તી માટે કરેલો કાયદો આપણા સમાજની હાલની સ્થિતિમાં મોટી જરૂરિયાત છે...એક વખત સાબિત થઈ જાય કે આવા હોદ્દેદારો ભ્રષ્ટ આચરણ કરે છે, આવી તમામ મિલકત ટાંચમાં લેવી; કાયદાએ એ સાબિત કરવાનો બોજો મિલકત ધારક ઉપર લાદવો જોઈએ કે લેવડદેવડથી મેળવેલા નાણા/મિલકતની સહાયથી સંપાદિત કરવામાં આવી ન હતી."

૨૩. સુપ્રિમ કોર્ટે, ભારતના એટર્ની જનરલ વિરુદ્ધ અમૃતલાલ પ્રાણજીવનદાસ ૧૯૯૪(૫) એસસીસી ૫૪ના કેસમાં દાણચોરી અને વિદેશી હૂંડિયામણ ગોટાળા (મિલકતની જપ્તી) અધિનિયમ,૧૯૭૬ની બંધારણીય અસરકારકતા ઉપર ચર્ચા કરતા સર્વસંમત નવ જજની કોર્ટ બેંચ દ્વારા સર્વસંમતીથી આ કાયદો નિયત કર્યો.

૨૪. લો કમિશને તેના અહેવાલમાં "ભ્રષ્ટ જાહેરસેવકો(મિલકત જપ્તી)બિલ શિર્ષકવાળુ મુસદ્દા બિલ રજૂ કર્યુ. આ ભ્રષ્ટ જાહેર સેવકોની અને તેમના નજીકના સગા જેમણે ભ્રષ્ટ કાર્યથી અસ્ક્યામતો મેળવી હોય તેમની અસ્ક્યામતો જપ્ત કરવાની સત્તા આપે છે. શિક્ષા તરીકે જપ્તી કરવાની આ વિભાવના "દાણચોરી અને વિદેશી હૂંડિયામણ ગોટાળા (મિલકત જપ્તી અધિનિયમ, ૧૯૭૦) (એસએએફઈએમએ) પરથી વિચારવામાં આવી હતી. ભારતના એટર્ની જનરલ વિરુદ્ધ અમૃતલાલ પ્રાણજીવણદાસના કેસમાં સુપ્રિમ કોર્ટ દ્વારા સંસ્થાગત કાયદેસરતાને સમર્થન આપવામાં આવ્યુ હતુ.તેથી, ભ્રષ્ટ સાધનો વડે મિલકત સંપાદન કરી જાહેર સેવકો દ્વારા અનીતિપૂર્ણ સમૃદ્ધિ મેળવવાની હાલની સ્થિતિના સંદર્ભે, જાહેર સેવકોની ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત કરેલી અસ્ક્યામતોની જપ્તી માટેની જોગવાઈ કરતો કાયદો ઘડવા માટેની જરૂર છે.

૨૫. તેમના અથવા તેમના કુટુંબના સભ્યોની માલિકીની અસ્ક્યામતો કાયદેસર રીતે સંપાદિત કરવામાં આવેલી છે તેવું સાબિત કરવા આ અધિનિયમ, સાબિતીની જવાબદારી સીધી દાણચોર અને વિદેશી હૂંડિયામણનો ગોટાળો કરનાર પર મૂકે છે.

૨૬. તેથી એ યોગ્ય છે કે જાહેર સેવકની મિલકત જપ્ત કરવાના સૂચિત કાનૂનમાં સાબિત કરવાની જવાબદારી આ મિલકત ધારણ કરનારાઓ પર મૂકવી જોઈએ. એ નોંધ કરવી કે આ ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨ની કલમ ૧૦૬નો સિદ્ધાંત છે જે નીચે પ્રમાણે છે:

કલમ ૧૦૬:ખાસ કરીને માહિતી સાથે હકીકત સાબિત કરવાનો બોજો:

"ખાસ કરીને જ્યારે કોઈ પણ તથ્ય કોઈ વ્યક્તિ જાણતી હોય ત્યારે તે સાબિત કરવાની જવાબદારી તેના પર રહેલી છે".

એનો અર્થ એ છે કે અપ્રમાણસર અસ્ક્યામતોના સંપાદન માટેના સ્રોતો અંગે ખુલાસો કરવાનો બોજો આવા જાહેર સેવક પર છે અને જો તે તેની અસ્કયામતો માટે સંતોષકારક રીતે ખુલાસો કરવામાં નિષ્ફળ જાય તો તે દોષીત ઠેરવવાને પાત્ર છે.

૨૭. ઉપરના ચુકાદામાં સુપ્રિમ કોર્ટના નિરિક્ષણો પર કાર્યવાહી કરીને, ભારતના લૉ કમિશને જાહેર સેવકોની ગેરકાયદેસર સંપાદિત કરેલી મિલકતની જપ્તી માટે સંસદમાં વિધેયક રજૂ કરવા કેંદ્ર સરકારને ભલામણ કરતા ભ્રષ્ટ જાહેર સેવક (મિલકતની જપ્તી)બિલ અંગે ૧૬૬મો અહેવાલ રજૂ કર્યો.જો કે સંસદ દ્વારાહજુ સુધી કોઇ અધિનિયમ ઘડવામાં આવ્યો નથી,પરંતુ જો જાહેર સેવકની આવી ગેરકાયદેસર રીતે સંપાદિત કરવામાં આવેલી મિલકત જપ્ત કરવામાં આવે તો આવા ભ્રષ્ટાચારના કેસનો ઉકેલ કરતી વખતે તેની અસર જોવા મળે.

૨૮. ભારતે ભ્રષ્ટાચારને દૂર કરવા પગલાઓ લીધા છે અને ફેરા(FERA) તેમજ નાણાની અવૈધ હેરાફેરી નિયંત્રણ અધિનિયમ (PML Act), અને આરટીઆઈ અધિનિયમ જેવા કાયદાઓ ઘડ્યાં છે. આ જ રીતે, ગેરરીતિ સૂચવતી આવી વિશેષિત પ્રવૃત્તિઓની તપાસ કરવા તપાસ એજંસીઓ પણ સ્થાપવામાં આવી છે. જો કે, તે નોંધવુ જરૂરી છે કે ભ્રષ્ટાચાર નિયંત્રણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮માં "લાંચ" શબ્દ વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો નથી. આ જ રીતે, આઇપીસીમાં "ભ્રષ્ટાચાર" અને "લાંચ" શબ્દો વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યા નથી. જોકે, ન્યાયિક અર્થઘટન મુજબ આ શબ્દોનું અર્થઘટન જેમણે નાણા મેળવ્યા છે તેવા જાહેર સેવકને સંતોષવા કરવામાં આવેલી કોઈ પણ ચૂકવણી એવા અર્થમાં કરેલ છે.

૨૯. માહિતી અધિકાર અધિનિયમ ૨૦૦૫ પસાર થઇ ગયો છે અને તે અમલમાં છે.

૩૦. તેથી, સિસ્ટમમાં સુધારણા માટે વિચાર વિમર્શ પછી યોગ્ય કાયદાકીય પગલા જરુરી છે. તે વહીવટમાં વધુ પારદર્શિતા પ્રદાન કરી શકે છે.

ભાગ–૨

ગુજરાત લોકાયુક્ત કચેરીનો ઈતિહાસ સંક્ષિપ્તમાં

૩૧. લોકાયુક્ત સંસ્થા આપણા રાજ્યમાં જુલાઈ ૧૯૮૮થી અસ્તિત્વમાં આવી. તેનું પોતાનું મકાન ન હોવાથી તેણે ટાઉન હૉલ એનેક્સી, સેક્ટર–૧૭ માં કામગીરી શરૂ કરી. ત્યારબાદ,'લોકાયુક્ત ભવન'નું હાલનું મકાન માત્ર આ સંસ્થા માટે જ બંધાયુ હતું અને લોકાયુક્ત ભવનમાં આ કચેરી ૧૯મી નવેમ્બર, ૨૦૦૨થી કાર્યરત થઈ.

૩૨. લોકાયુક્ત સંસ્થાનો હવાલો સંભાળ્યા પછી આ મારો ત્રીજો અહેવાલ હોઈ, હું ૦૧–૦૪–૨૦૨૨ થી ૩૧–૩–૨૦૨૩ સુધીના સમયગાળા દરમિયાન અધિનિયમ હેઠળ મારી કામગીરી રજૂ કરવાની દરખાસ્ત કરુ છું.

૩૩. ૦૧–૦૪–૨૦૨૨ની સ્થિતિએ ૦૪ શોધ તપાસ કેસ, ૦૭ તપાસ કેસ અને ૧૪ પ્રકીર્ણ અરજીઓ અનિર્ણીત હતી. ઉપરાંત, ૦૧–૦૪–૨૦૨૨ થી ૩૧–૩–૨૦૨૩ સુધીના સમયગાળા દરમિયાન ૦૮ તપાસ કેસ અને ૧૮૦ પ્રકીર્ણ અરજીઓ મળી છે.

તા.૩૧–૦૩–૨૦૨૩ સુધીમાં ઉક્ત ૨૧૩ કેસમાંથી ૦૨ શોધ તપાસ કેસ, ૦૬ તપાસ કેસ અને ૧૭૬ પ્રકીર્ણ અરજીઓનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો હતો. આમ, ૩૧–૩–૨૦૨૩ના રોજ મુજબ ૦૨ શોધ તપાસ કેસ, ૦૯ તપાસ કેસ અને ૧૮ પ્રકીર્ણ અરજીઓ (કુલ ૨૯ કેસ) નિકાલ કરવાના બાકી છે.

૦૨ શોધ તપાસ કેસ પૈકી શોધ તપાસ કેસ નં.૦૪/ ૨૦૧૫ માં ફરિયાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી બાબતે નામ. હાઈકોર્ટે મનાઈ હુકમ (સ્ટે ઓર્ડર) મંજૂર કર્યો હોવાથી અનિર્ણીત છે. શોધ તપાસ કેસ નં.૦૧/૨૦૨૨માં અરજદારે સરકાર વિરુદ્ધ નામ. હાઈકોર્ટમાં એસસીએ (SCA)દાખલ કરી હોવાથી આ બાબત અનિર્ણીત છે.

૦૯ તપાસ કેસ પૈકી તપાસ કેસ નં. ૦૪/ ૨૦ બાબતે નામ. હાઈકોર્ટ દ્વારા મનાઇ હુકમ (સ્ટે ઓર્ડર) કરવામાં આવ્યો છે.

૩૪. માનવશક્તિ

હાલના મંજૂર થયેલા કર્મચારી વર્ગની સ્થિતિ, ભરાયેલી જગ્યા અને ચુકવણીનો પ્રકાર નીચે જણાવ્યો છે:–

કાયમી જગ્યા: ૨૫

ક્રમાંક	હોદ્દો	મંજૂર થયેલી જગ્યાની સંખ્યા	પગાર ધોરણ (.રૂ) (૭મા પગારપંચ મુજબ)	ભરાયેલી જગ્યાની સંખ્યા	ભરતીનો પ્રકાર
(૧)	(૨)	(૩)	(૪)	(૫)	(૬)
૧.	લોકાયુક્ત	૧	૨,૫૦,૦૦૦ નિયત	૧	વૈધાનિક
૨.	રજિસ્ટ્રાર	૧	૭૦,૫૧૦–૧૫૪૦–૭૬,૭૭૦ (છઠ્ઠા પગારપંચ મુજબ)	૧	જિલ્લા ન્યાયાધીશની કેડરમાંથી પુન: નિમણૂંક
૩.	નાયબ રજિસ્ટ્રાર	૧	૭૮,૮૦૦–૨,૦૯,૨૦૦	૦	ખાલી

ક્રમાંક	હોદ્દો	મંજૂર થયેલી જગ્યાની સંખ્યા	પગાર ધોરણ (.રૂ) (૭મા પગારપંચ મુજબ)	ભરાયેલી જગ્યાની સંખ્યા	ભરતીનો પ્રકાર
(૧)	(૨)	(૩)	(૪)	(૫)	(૬)
૪.	મદદનીશ રજિસ્ટ્રાર	૧	૫૬,૧૦૦-૧,૭૭,૫૦૦	૧	કરારગત નિમણૂક
૫.	સચિવ	૧	૫૬,૧૦૦-૧,૭૭,૫૦૦	૧	કરારગત નિમણૂક
૬.	સેક્શન અધિકારી	૧	૪૪,૯૦૦-૧,૪૨,૪૦૦	૧	કરારગત નિમણૂક
૭.	રહસ્ય સચિવ	૧	૪૪,૯૦૦-૧,૪૨,૪૦૦	૧	કરારગત નિમણૂક
૮.	ગુજરાતી સ્ટેનોગ્રાફર	૧	૪૪,૯૦૦-૧,૪૨,૪૦૦	૧	કરારગત નિમણૂક
૯.	આસિસ્ટન્ટ (મદદનીશ)	૩	૩૫,૪૦૦-૧,૧૨,૪૦૦	૨	કરારગત નિમણૂક
૧૦.	અંગ્રેજી સ્ટેનો ગ્રેડ-૨	૧	૩૫,૪૦૦-૧,૧૨,૪૦૦	૦	ખાલી
૧૧.	કારકુન	૧	૧૯,૯૦૦-૬૩,૨૦૦	૦	નિયત પગાર સાથે કરારગત નિમણૂક
૧૨.	ગુજરાતી ટાઈપિસ્ટ	૧	૧૯,૯૦૦-૬૩,૨૦૦	૧	કરારગત નિમણૂક
૧૩.	ડ્રાઈવર	૨	૧૯,૯૦૦-૬૩,૨૦૦	૨	૨- નિયમિત નિમણૂક
૧૪.	ચોબદાર	૧	૧૫,૭૦૦-૫૦,૦૦૦	૧	કરારગત નિમણૂક
૧૫.	પટાવાળા-કમ-ડ્રાઈવર	૧	૧૫,૭૦૦-૪૭,૬૦૦	૦	ખાલી
૧૬.	પટાવાળા	૫	૧૫,૭૦૦-૪૭,૬૦૦	૩	નિયમિત નિમણૂક
૧૭.	વોચમેન	૧	૧૫,૭૦૦-૪૭,૬૦૦	-	આઉટસોર્સિંગ એજંસી હાયર કરવામાં આવી છે
૧૮.	સ્વીપર -કમ-હમાલ	૧	૧૫,૭૦૦-૪૭,૬૦૦	-	આઉટસોર્સિંગ એજંસી હાયર કરવામાં આવી છે
હંગામી જગ્યાઓ-૩					
૧૯.	તપાસ અધિકારી	૧	૬૭,૭૦૦-૨,૦૮,૭૦૦	૦	ખાલી
૨૦.	સેક્શન અધિકારી	૧	૪૪,૯૦૦-૧,૪૨,૪૦૦	૦	કરારગત નિમણૂક
૨૧.	કારકુન- સહ ટાઈપિસ્ટ	૧	૧૯,૯૦૦-૬૩,૨૦૦	૧	કરારગત નિમણૂક

નોંધ: (૧) આ તમામ હંગામી જગ્યાઓ વર્ષો વર્ષ ચાલુ રાખવામાં આવે છે.

કચેરીના તા.૧/ ૧૦/ ૨૦૨૨ના પત્ર દ્વારા અમે સરકારના સામાન્ય વહીવટ વિભાગને જણાવ્યુ હતું કે લોકાયુક્ત આયોગ ૨૦૧૩ અસ્તિત્વમાં આવશે અને તેથી લોકાયુક્ત કચેરીની કામગીરી વધી જશે અને આથી અમે ઉક્ત ૩(ત્રણ) હંગામી જગ્યાઓને કાયમી કરવા વિનંતી કરીએ છીએ.

કુલ જગ્યા: (કાયમી અને હંગામી)–૨૮

ભરાયેલી જગ્યાઓ : ૧૯, ખાલી જગ્યા: ૦૯

(૨) કરારગત ધોરણે નિયુક્ત કરવામાં આવેલા અધિકારીઓ/કર્મચારીઓને અનુક્રમે સા.વ.વિ.ના ઠરાવ ક્રમાંક: આરઈએમ/૧૦૨૦૦૨/યુઓઆર/૮૨/ગ–૨ તા.૭/૭/૨૦૧૬ અને ઠરાવ ક્રમાંક આરઈએમ/ ૧૦૨૦૧૮/૨૫૩૨૭૭/ગ–૨ તા.૪/૧૧/૨૦૧૯ અનુસાર, વયનિવૃત્તિ વખતે મળતા તેમના છેલ્લા પગારના લાગુ પડતા હોય તે મુજબ પગારના ૯૦% અથવા ૩૫% વેતન ચુકવવામાં આવે છે.કલાર્કની જગ્યા રૂ.૧૫૦૦૦ના નિયત પગારથી કરાર આધારે નવા ઉમેદવારની નિયુક્તિથી ભરવામાં આવી છે.

૩૫. લોકાયુક્ત સહિત કચેરી મહેકમનું મંજૂર થયેલુ સંખ્યાબળ "૨૮" છે, તે પૈકી ઉપર કોલમ–૬માં જણાવ્યા પ્રમાણે ૦૭ જગ્યાઓ હાલના કામના ભારણને ધ્યાને રાખીને ખાલી રાખવામાં આવી છે. તેમજ હાલમાં કેસોની તપાસનું કામ વધારે નથી, આથી તપાસ અધિકારીની જગ્યા ભરવાની જરૂર નથી. 'વોચમેન' અને 'સ્વીપર–સહ–હમાલની જગ્યાને સંબંધિત છે ત્યાં સુધી, સરકારની હાલની નીતિ અને પદ્ધતિ અનુસાર, કચેરી મકાનના રક્ષણ માટે સુરક્ષા વ્યવસ્થા વાર્ષિક કરાર ધોરણે ખાનગી એજન્સી મારફત કરવામાં આવે છે અને કચેરીના હાઉસ કિપીંગ (સફાઈ કામ) માટે ખાનગી સંસ્થા પાસેથી વાર્ષિક કરાર ધોરણે કામ લેવામાં આવે છે.

૩૬. કચેરી ચલાવવા માટે દર વર્ષે કરવી પડતી જરૂરી કુલ અંદાજપત્રીય જોગવાઈ અંદાજે રૂ.૧.૯૫ કરોડ થાય છે.

૩૭. કચેરીનું વહીવટી માળખુ ત્રણ શાખા/પાંખનું બનેલુ છે, જેમકે (૧) ન્યાય શાખા (૨) વહીવટી અને મહેકમ શાખા અને (૩)હિસાબી શાખા. ન્યાય શાખાના વડા રજિસ્ટ્રાર છે, વહીવટી અને મહેકમ શાખાના વડા મદદનીશ રજિસ્ટ્રાર અને હિસાબી શાખાના વડા સચિવ છે. શાખા સ્તરે થયેલી કામગીરીની રજુઆતની ચેનલ કચેરી હુકમો હેઠળ નિયત કર્યા પ્રમાણેની છે.

ભાગ – ૩

વર્ષ દરમિયાન કામગીરી

૩૮. કેટલીક બાબતોમાંફરિયાદ સાથે સંકળાયેલી સમસ્યાઓ માટે કે લોકાયુક્ત સમક્ષના ઈન્કવાયરી કેસમાં લોકાયુક્તે કેટલાક સૂચનો કર્યા છે. ઉદાહરણ તરીકે ,

૩૮ (૧) અમદાવાદ શહેર અને ગુજરાત રાજ્યમાં માર્ગોની ખરાબ જાળવણી અને નબળી ગુણવત્તા સંદર્ભે વર્ષ ૨૦૨૦ની ઈન્કવાયરી નં. ૧ માં સ્વયં પ્રેરિત (suo motu) તપાસ શરૂ કરવામાં આવી હતી. ઉક્ત બાબતે સૂચન કરવામાં આવ્યું હતું કે ,

"નબળી કામગીરીના કિસ્સાઓમાં ડીફોલ્ટ બદલ જવાબદારીનો સમયગાળાને ૨ વર્ષથી વધારીને ૫ વર્ષ કરવો જરૂરી છે જે ટેન્ડર શરતોમાં સામેલ નથી આથી ભલામણ કરવામાં આવે છે કે, શહેરી વિકાસ વિભાગ તેમજ માર્ગ અને મકાન વિભાગ ઈજનેરો કે કન્સલટન્ટ પાસેથી ઉચ્ચ સ્તરે ઉચિત સૂચનો મેળવી શકે છે અને એક ઉચિત પ્રણાલી મેળવી શકે તેમ છે જે કામગીરીમાં સુધારો એટલે કે, ગુણવત્તા અને દેખરેખ નિયંત્રણ અંગે કાર્યવાહી પણ સુનિશ્ચિત કરે છે અથવા ચૂક કે ક્ષતિના કિસ્સામાં કોઈપણ પ્રકારના વળતર વગર મરામત કામગીરી હાથ ધરવા અંગે કોન્ટ્રાકટરને જવાબદાર ગણવા ફરજચૂક બદલ જવાબદારીનો સમયગાળો લાંબો હોવો જોઈએ અથવા કઈ પણ ખોટી કામગીરી થતી હોય તો અધીક્ષક ઈજનેર કે કાર્યપાલક ઈજનેર જેવા પદભાર સંભાળતા જવાબદાર અધિકારીઓની જવાબદારી નિયત કરવા માટે ઉચિત કલોઝ પણ હોઈ શકે અને અધિકારીઓ તથા કોર્પોરેશન કે સરકાર અને કોન્ટ્રાકટર એમ બન્નેની જવાબદારી માટે જોગવાઈ કરવી જોઈએ."

૩૮ (૨) એ જ રીતે પુલ [મુકતમપુરા બોપલ] તૂટી પડવા અંગે સ્થાનિક અખબારો દિવ્ય ભાસ્કર અને ઈન્ડિયન એક્સપ્રેસમાં પ્રકાશિત અહેવાલો સંબંધે સ્વયં પ્રેરિત (suo motu) રજૂઆત કરવામાં આવી હતી અને એ જ બાબત તપાસ નં. ૭ /૨૦૨૧ તરીકે નોંધાઈ હતી. તે જ બાબતે નીચે મુજબ સમીક્ષા કરવામાં આવી છે :

"સરકાર કે ઔડા દ્વારા આ અંગે શું પગલાં લેવા માંગે છે તે અંગે કોઈ જ સ્પષ્ટીકરણ નથી એટલું જ નહિ કોન્ટ્રાકટર દ્વારા કામગીરી બાયંધરી આપવામાં આવી હશે જેને તેઓએ સૂચિત કાર્યવાહીના હેતુસર ધ્યાને પણ લીધી નથી. વધુમાં, આ ફોરમે કોઈપણ મુદ્દે નિર્દેશ કરવાની કે નિર્ણય આપવાની જરૂર નથી. પરંતુ ભવિષ્યમાં આવી કોઈ દુર્ઘટના અટકાવવા અને સરકારી તિજોરીમાંથી મોટી રકમનો કે કરદાતાઓના નાણાનો દુર્વ્યય થતો અટકાવવા આવા પ્રોજેક્ટ હેતુ માટે સરકાર કે ઔડા દ્વારા પગલાં લઈ શકાય તે માટે ધ્યાને લેવા માત્ર ભલામણ કરે છે. કોન્ટ્રાકટર કે ઔડા જેવી એજન્સી એમ બન્ને કે પ્રોજેક્ટ કામગીરીની દેખરેખ રાખવા નીમેલી પ્રોજેક્ટ કન્સલ્ટન્સી દ્વારા નબળી કામગીરી અને ચૂક તથા કામગીરીમાં બેદરકારી બદલ કેટલાંક નિયંત્રણો અને જવાબદારી હોવી જોઈએ. તે (ફોરમ) વધુ સાચી જાણકારી અને જવાબદારી સાથે આવા પ્રોજેક્ટના અમલીકરણ માટે એક વિશ્વસનીય અને સરળ કાર્યપ્રણાલી (ફૂલ પ્રૂફ સિસ્ટમ) માટે અને નિયમિત તથા સતત દેખરેખ પૂરી પાડવા તેમજ ગુણવત્તા નિયંત્રણ સુનિશ્ચિત કરવા નમૂના લેવા અને પરીક્ષણ કરવા માટે ઉચિત પગલાંની માંગ કરે છે. તમામ સંબંધિતોએ શ્રેષ્ઠ કાર્યપ્રણાલી કે

કાર્યપદ્ધતિ વિકસાવવી જોઈએ અને તેનું અમલીકરણ કરવું જોઈએ અથવા તે વાસ્તવિકતામાં પરિવર્તિત થવી જોઈએ. તેઓએ કોન્ટ્રાકટર વિરુદ્ધ લેવાના સૂચિત પગલાં અંગે કોઈ જ સ્પષ્ટતા કરી નથી અને એવી આશા રાખવામાં આવે છે કે શહેરી વિકાસ અને શહેરી આવાસન વિભાગમાં જવાબદારી નિયત કરવા સરકાર યોગ્ય પગલાં લેશે અને ભવિષ્યમાં તેમજ આ જ ઘટનામાં આ પ્રકારની બેદરકારી માટે નીચેની કાર્યપ્રણાલી તથા કાનૂની સલાહ બાદ કડક પગલાં લેશે.

આ પ્રકારના પ્રોજેક્ટમાં નબળી કામગીરી બદલ જવાબદારી અંગે વધારે નિયંત્રણ અને સંતુલન હોય એ ઈચ્છનીય છે. જો આવા પ્રોજેક્ટ કોઈ દુર્ઘટનામાં ફેરવાય તો સરકારની જવાબદારી અંગે મુદ્દો ઊભો કરવામાં આવશે અને યોગ્ય પગલાં અને જવાબદારી નિયત કર્યા વગર આવા પ્રોજેક્ટ કે કોન્ટ્રાક્ટ યોગ્ય પગલાં અને જવાબદારી નિયત કર્યા વગર આઉટ્સોર્સિંગ કે કોન્ટ્રાકટ આપવા માટે સરકારની જવાબદારી અંગે મુદ્દો ઉઠાવવામાં આવશે. આથી, આવા પ્રોજેક્ટ માટે આઉટ્સોર્સિંગ કે કોન્ટ્રાકટ આપવામાં આવ્યો હોવા છતાં પણ બેદરકારીના પાસા ઉપરાંત સરકાર નાજુક પરિસ્થિતિમાં મૂકાઈ શકે છે અને આવી કોઈ દુર્ઘટના બદલ જવાબદાર બની શકે છે. અને અંતે, કોઈપણ દુર્ઘટના માટે કોન્ટ્રાકટરની જવાબદારી અંગે ઉચિત પગલાં ન લેવા બદલ તેમજ કામગીરી અને ગુણવત્તા નિયંત્રણ માટે સરકારની જ જવાબદારી ઊભી થશે.

૩૮. (૩) લોકાયુક્તને, ગુજરાત ગૌણ સેવા પસંદગી મંડળ દ્વારા સંચાલિત જુદી–જુદી પરીક્ષાઓ સંબંધિત પ્રશ્નપત્રો ફૂટી જવાં સંદર્ભે જુદા–જુદા ફરિયાદીઓ દ્વારા વિવિધ ફરિયાદો મળી છે જે ઇન્કવાયરી નં.૨/૨૦૨૨ તરીકે નોંધવામાં આવી છે અને તપાસ બાદ નીચે મુજબ સૂચવવામાં આવ્યું હતું :

આથી, કાર્યપ્રણાલી (સિસ્ટમ)ને પારદર્શી, જવાબદાર બનાવવા અનેભવિષ્યમાં આ પ્રકારનો બનાવ બનતો અટકાવવા ઈચ્છનીય છે કે, જો સરકાર યોગ્ય સ્તરે સ્તરે કાર્યપદ્ધતિમાં જરૂરી સુધારો કરે જેનાથી જવાબદારી નિર્ધારિત થાય અને ઊલટ તપાસ પણ હોય. સૂચનો આ મુજબ છે : –

(૧) *"સૌપ્રથમ, પ્રશ્નપત્રો માત્ર સરકારી પ્રેસ ખાતે જ પ્રિન્ટ કરવા જોઈએ જ્યાં પ્રશ્નપત્ર ફૂટી જવાની શક્યતા ટાળવા જવાબદારી નિર્ધારિત કરી શકાશે."*

(૨) *"જો હાલની કાર્યપ્રણાલી (સિસ્ટમ) ચાલુ રાખવામાં આવે તો પણ, જ્યારે પ્રશ્નપત્ર પ્રિન્ટીંગ પ્રક્રિયામાં હોય ત્યારે નિર્દિષ્ટ જોગવાઈ દ્વારા ગુપ્તતા જાળવવા સુધારાની જરૂર છે જેમ કે, પ્રિન્ટીંગમાં સંકળાયેલ વ્યક્તિએ કે પ્રેસના માલિકે પણ કેટલાક માપદંડોને અનુસરવા જોઈએ"*

(૩) *પ્રશ્નપત્ર સેટ કરવાના હેતુસર વધારે વિસ્તૃત કાર્યપદ્ધતિ તૈયાર કરવી જોઈએ. મોડરેટરની સહભાગિતા અને શક્ય હોય ત્યાં સુધી એક કે તેથી વધારે મોડરેટર પાસેથી એકઠા કરેલા પ્રશ્નોમાંથી પ્રશ્નપત્રમાં સમાવિષ્ટ કરાયેલા ચોક્કસ(નક્કી) પ્રશ્નો વિશે માત્ર અધ્યક્ષ જેવી થોડી વ્યક્તિઓને જ જાણકારી હોવી જોઈએ. આથી ક્યા પ્રશ્નો આવરી લેવાની શક્યતા છે તેજાણી શકાશે નહિ. GPSC અથવા UPSC દ્વારા પેપર્સ સેટ કરવાની પ્રક્રિયાની બારીક તપાસ કરવાથી પરીક્ષા યોજવાની પ્રક્રિયામાં સુધારો કરવાના હેતુથી વધુ સારી સમજ મળી શકે છે.*

૩૯. આ ભાગમાં અહેવાલના મહત્ત્વના ક્ષેત્રને આવરી લેવામાં આવ્યું છે અને તે રાજ્યમાં લોકાયુક્ત સંસ્થાની કામગીરીના મુખ્ય અને મહત્ત્વના પાસાં સંબંધિત છે. અહેવાલ હેઠળના સમયગાળા દરમિયાન, આ સંસ્થા દ્વારા કરવામાં આવેલી ફરિયાદોના આંકડા અને વિગતો ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમ ૧૯૮૬ની જોગવાઈઓ હેઠળ તપાસ હેતુ માટે માત્ર સંસ્થાની કામગીરી દર્શાવવા માટે આ ભાગમાં રજૂ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે, પરંતુ સંસ્થાની કર્મચારી સંખ્યા અને ક્ષમતાનું વાસ્તવિક ચિત્ર તેના દ્વારા પ્રગટ થઈ શકશે નહિ અને માત્ર આ આંકડાઓને જ આધારે, સંસ્થાની ઊભી કરાયેલી બિનઉપયોગી ક્ષમતા મેળવવાનું અઘરું છે. સ્વાભાવિકપણે આમ બને છે કારણ કે, હું અંગતપણે માનું છું કે ગુજરાત અધિનિયમ ૧૯૮૬માં લોકાયુક્તે ભજવવાની મર્યાદિત ભૂમિકાની જોગવાઈ કરાયેલ છે. કાર્યક્ષેત્ર અને અસરકારકતા બન્ને રીતે જોઈએ તો લોકાયુક્ત પાસે તદ્દન મર્યાદિત અધિકારક્ષેત્ર અને સત્તા છે અને આ જ બાબત ફરિયાદોની ઘણી અલ્પ સંખ્યા માટેનું મુખ્ય કારણ છે.

૪૦. આથી ભ્રષ્ટાચારના ભયનો સામનો કરવા માટે યોગ્ય કાનૂની માળખા સાથે બહોળો અવકાશ ધરાવતો દેખાવ જરૂરી છે. તે સુપેરે સ્વીકારવામાં આવે છે કે ભ્રષ્ટાચાર પ્રવૃત્તિના દરેક ક્ષેત્રમાં ઘૂસી ગયો છે અને તે જીવનના દરેક ક્ષેત્રમાં પ્રચલિત અને સ્વીકાર્ય છે.

૪૧. જાહેર જીવનમાં તે વ્યક્ત થવું જોઈએ કે ભ્રષ્ટાચાર વ્યક્તિગત રીતે કેટલાકને લાભદાયી હોઈ શકે છે – ચૂકવનાર તેમજ લાંચ મેળવનાર માટે – પરંતુ એકંદરે તે દેશના આર્થિક સ્વાસ્થ્ય અને રાજકીય વ્યવસ્થા તેમજ સામાન્ય રીતે જાહેર જનતા માટે હાનિકારક છે.

૪૨. આથી, લોકાયુક્ત જેવી સંસ્થાઓની સ્થાપના એ લોકોને સ્વચ્છ, પારદર્શક અને જવાબદાર સરકાર પૂરી પાડવા માટેનું એક પગલું છે.તેથી શાસન અને વહીવટમાં પારદર્શકતા સાથે નિરપેક્ષતામાં પરિણમે તેવા નિયંત્રણ અને સંતુલન ધરાવતી કાર્યપદ્ધતિ નિયત કરવા માટે કાયદાકીય માળખું પૂરું પાડવા વિધાનસભા અને વહીવટી સરકાર બન્ને દ્વારા જરૂરી પગલાં લેવામાં આવે એવી આશા અને ઈચ્છા છે.

૪૩. રજા અને વેકેશન

ગુજરાત લોકાયુક્ત(સેવાની શરતો) નિયમો, ૧૯૯૨ નિયમ ૮(૧) અને ૮(૨) નીચે વંચાણે લીધો છે:

" રજા– (૧)લોકાયુક્તને મળવાપાત્ર રજા અંગેની કાર્યવાહી ગુજરાત હાઈકોર્ટના મુખ્ય ન્યાયાધીશને લાગુ પડતા નિયમોના એવા સુધારાને અધીન છે કે લોકાયુક્ત સેવાના પૂરા થયેલા દરેક વર્ષના એક મહિનાના દરે અને સેવાના બાકીના સમયગાળા માટે પ્રમાણમાં પૂરેપૂરા ભથ્થા પર રજા લેવા હકદાર છે.

(૨) લોકાયુક્તને તેના દ્વારા નિયત કરાયેલ સમય દરમિયાન દરેક વર્ષમાં ૩૦ દિવસનું વેકેશન રહેશે"

જોકે, વર્ષ એટલે કે ૦૧–૦૪–૨૦૨૨ થી ૩૧–૦૩–૨૦૨૩ દરમિયાન નીચે સહી કરનારે વેકેશન ભોગવ્યું ન હતું.

૪૪. કેસો અંગેની વિગતો તેમજ તેમાં થયેલ પ્રાપ્તિ અને પ્રગતિ અંગેની માહિતી પરિશિષ્ટ –૧,૨ અને ૩માં આપવામાં આવી છે.

૪૫. લોકાયુક્ત સમક્ષ ફરિયાદ દાખલ કરવા માટેની જોગવાઈ અને કાર્યપદ્ધતિ અંગે લોકોને જાગૃત કરવા માટે એક બોર્ડ તૈયાર કરીને કચેરીના મુખ્ય પ્રવેશદ્વાર પર મુકવામાં આવ્યું છે. કચેરીમાં પેમ્ફલેટ (જોડાણ–૪) લગાવવામાં આવેલ છે.

૪૬. <u>પરચૂરણ વહીવટી કામગીરી</u>

(૧) નાશ કરવા યોગ્ય હોય તેવા જૂના અને મુદત બહારના રેકર્ડનો નાશ કરવાની કામગીરી પૂર્ણ કરવામાં આવી છે.

(૨) લોકોની સહાય માટે એક હેલ્પલાઇન શરૂ કરવામાં આવી અને આ કામગીરી મદદનીશ રજીસ્ટ્રાર ને સોંપવામાં આવી છે.

(૩) કચેરીએ કચેરીની સાધનસામગ્રી, લેખન સામગ્રી વગેરેની ખરીદી માટે ‘જેમ પોર્ટલ’પર નોંધણી કરાવી છે અને નોંધાયેલ એજન્સી પાસેથી વિવિધ સેવાઓ મેળવવામાં આવે છે.

(૪) કર્તવ્ય સૂચિ તૈયાર કરીને આ સંસ્થાના સંબંધિત અધિકારીઓ અને કર્મચારીઓને આપવામાં આવી.

(૫) અનિર્ણીત અને નિકાલ કરવામાં આવેલા કેસ, ડેડસ્ટૉક અને પુસ્તકાલયોના પુસ્તકોની પ્રત્યક્ષ ખરાઈની કામગીરી હાથ ધરવામાં આવી.

(૬) અમે ગુજરાત લોકાયુક્ત નિયમો ૧૯૮૯ના ૨૪(૨) નિયમ મુજબ પોલીસ સ્ટેશન મારફત ઝડપી પ્રક્રિયામાટે સંબંધિતસાક્ષીઓ અને પક્ષકારોને ટપાલ ફેક્સ અને ઇ–મેઇલ દ્વારા સમન્સ અને નોટિસ મોકલીછે તથા તેઓને વધારાનાપગલા તરીકે એસએમએસ દ્વારા પણ સમયાંતરે જાણ કરી છે. પ્રકીર્ણ અરજીઓમાં ખર્ચ ઘટાડવા માટે ફરિયાદીસાથેનો પત્રવ્યવહાર પણ અંતર્દેશીય પત્ર(જોડાણ–૫) કરવામાં આવે છે.

(૭) ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમ,૧૯૮૬ની કલમ– ૯(૪) હેઠળ આપવામાં આવ્યા મુજબ, ફરિયાદ કરતી વખતે(૬) છ ફરિયાદીઓ (૧૦૦૦ × ૬)દ્વારા રૂ.૬,૦૦૦ની રકમ જમા કરાવવાવામાં આવી છે. ઉક્ત ફરિયાદોના નિકાલ માટે લોકાયુક્તના હુકમો અનુસાર, થાપણની રકમ પરત કરવાનો દાવો કરવા માટે સંબંધિત ફરિયાદીઓને નોટિસ આપવામાં આવી છે. ફરિયાદી કેસના નિકાલની તારીખથી ૧૨ મહિનાના વૈધાનિક સમયગાળામાં થાપણની રકમ પરત કરવા માટે દાવો નહીં કરે, તો ગુજરાત લોકાયુક્તના નિયમો, ૧૯૮૯ના નિયમ–૩૪ની જોગવાઈઓ મુજબ આ બધી રકમ સરકારમાં જમા કરવામાં આવશે.

(૮) ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમ ૧૯૮૬ની કલમ ૨૧(ક) હેઠળ માનનીય લોકાયુક્તશ્રી ના હુકમો મુજબ રૂ.૩૦૦૦ ની કુલ રકમ જપ્ત કરીને રાજ્ય સરકારને જમા કરવામાં આવેલ છે. અને માનનીય લોકાયુકતશ્રી ના હુકમ મુજબ રૂા.૧૦૦૦/– ફરીયાદીને પરત કરવામાં આવેલ છે.

(૯) લોકાયુક્ત કચેરીની સત્તાવાર વેબસાઇટ https://lokayukt.gujarat.gov.in તૈયાર કરવામાં આવી છે. લોકોને વ્યાપક માહિતીમળે અને જાણ થાય એ હેતુસર લોકાયુક્ત અધિનિયમ, ૧૯૮૬, ગુજરાત લોકાયુક્ત નિયમો, ૧૯૮૯ અંગ્રેજી અને ગુજરાતીમાં અપલોડ કરવામાં આવ્યા છે. તેમજ માહિતી અધિકાર અધિનિયમ ૨૦૦૫(આરટીઆઇ) હેઠળની સક્રિય જાહેરાત(પ્રોએક્ટીવ ડિસ્કલોઝર) અન્વયે કર્મચારીવર્ગ સંબંધિત માહિતી, હેલ્પલાઇન નંબર વગેરે વેબસાઇટ પર અપલોડ કરવામાં આવ્યા છે.

ભાગ–૪

સમાપન

૪૭. જાહેર જીવનમાં પ્રામાણિકતા માટે અને લોકશાહીની બહેતર, અસરકારક અને સ્થાયી કામગીરી માટે લોકાયુક્ત સંસ્થા જરૂરી છે. લોકશાહી વ્યવસ્થાની કાયદેસરતા અને વિશ્વસનીયતા માટે આ સંસ્થા આવશ્યક છે. આ કચેરીનું મુખ્ય કાર્ય, સત્તાધિકાર ધરાવતા તમામ લોકો વ્યક્તિગત નાગરિક પ્રત્યે જવાબદારીની સ્પષ્ટ સમજણ જાળવી રાખે તે સુનિશ્ચિત કરવાનું છે. આ સંસ્થાના પાયાના સિદ્ધાંતો સાથે કોઈ બાંધછોડ ન હોવી જોઈએ.

૪૮. ભ્રષ્ટાચારની વ્યાખ્યા એ છે કે જાહેર હોદ્દાનો ખાનગી લાભ માટે ઉપયોગ કરવો. અમલદાર પર અસરકારક નિયંત્રણ અને તકેદારી રાખવામાં આવે તો તે જડમૂળમાંથી નાબૂદ થઇ શકે છે. ભ્રષ્ટાચારના કારણે આર્થિક પ્રગતિ અને ગરીબી નાબૂદીની પ્રક્રિયા ધીમી પડી છે. તેના કારણે રાષ્ટ્રની સલામતી વ્યવસ્થા પર પણ અસર પડી છે. ભ્રષ્ટાચાર નાબૂદ કરવા માટે પ્રબળ ઇચ્છાશક્તિ હોવી જોઇએ.

૪૯. ભ્રષ્ટાચાર એ નબળા શાસનનું એક સૌથી હાનિકારક પરિણામ હોવાનું જોવા મળેલ છે. ભ્રષ્ટાચાર મૂડીરોકાણોને ઘટાડે છે અને આર્થિક વિકાસ તેમજ પાયાની સામાજિક સેવાઓ ઘટાડીને તેમજ તેપૂરા પાડવાના ખર્ચમાં વધારો કરી માનવીય વિકાસને અવરોધે છે. તે ગરીબીમાં પણ વધારો કરીને નાણાકીય વ્યવસ્થાને તોડી નાખે છે અને રાજ્યની કાયદેસરતાને અસર કરે છે. રાષ્ટ્ર માટે ભ્રષ્ટાચારનું નુકસાન ખૂબ જ મોટું છે.

૫૦. તંત્ર અને શાસનમાં પારદર્શકતા અને સુધારણા લાવવા માટે આપણે, ઉચ્ચ સ્થાનોએથી ભ્રષ્ટાચારનો નાશ કરવો પડશે. તેથી, પક્ષપાત, સગાવાદ અને શિથિલતાના દરેક સગડ ચકાસવા પડશે. તેનાથી વહીવટ અને સાર્વજનિક કલ્યાણ અથવા સામાજિક કલ્યાણમાં કાર્યક્ષમતાનું ધોરણ સુધારવામાં અને આવી સંસ્થામાં લોકોનો ભરોસો અને વિશ્વાસ સ્થાપિત કરવામાં સહાયતા મળશે. એ નોંધવું જરૂરી છે કે ભ્રષ્ટાચાર સૂચકાંકમાં આપણો રેકર્ડ ખરાબ છે. આ સૂચકાંકમાં આપણો ક્રમ સૌથી ઉપર છે.

૫૧. જાહેર સેવકો દ્વારા સરકારની વહીવટી પાંખ વતી વાપરવાપાત્ર વિવેકાધીન સત્તાનો દુરુપયોગ અથવા ઉપયોગ ન કરવા સામે "નાગરિકોના ચોકીદાર" તરીકે લોકાયુક્ત સંસ્થાને જોવામાં આવે છે. આ સંસ્થાને 'વહીવટી સરકારી સેફ્ટી વાલ્વ' તરીકે પણ જોવાય છે કારણ કે તે સરકારમાં સક્ષમ સત્તાધિકારીઓના તપાસ અહેવાલો દ્વારા જાહેર સેવકોના ખોટા વહીવટ અને ભ્રષ્ટાચાર રોકવામાં, નિયંત્રણ કરવામાં અને ઘટાડવામાં મદદ કરે છે અને આવી સરકારોને ખોટો વહીવટ અને ભ્રષ્ટાચારના સંભવિત આક્ષેપોમાંથી બચાવે છે.

૫૨. લોકપાલ તરીકે લોકાયુક્ત સંસ્થાનું ધ્યેય, ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમ, ૧૯૮૬ હેઠળ મર્યાદિત વિવેકાધિકાર અને સત્તા સાથે નાગરિકોના વ્યક્તિગત કેસનું નિવારણ કરવાનું છે. તેથી, જાહેર હિતના અમુક કેસોમાં આ સંસ્થાની મર્યાદિત દરમિયાનગીરીથી તંત્રમાં પારદર્શકતા, જવાબદારી અને/અથવા સુધારણા આવે છે. તેનાથી જાહેર સમસ્યાઓના નિવારણ માટે સહાયતા મળે છે. કેટલીક વાર પ્રક્રિયા વ્યક્તિગત કેસોમાં આપવામાં આવેલ અને તેથીલોકાયુક્તે વહીવટ અંગે કેટલાંક ખામીઓ અને સુધારાઓ પ્રત્યે ધ્યાન દોર્યું હતું જેનાથી જાહેર હિતમાં સરકારના સુશાસન માટેનો રસ્તો તૈયાર થાય છે.

૫૩. બહેતર પારદર્શકતા અને જવાબદારીવાળું અસરકારક વહીવટીતંત્ર મેળવવા માટે રાજ્યએ આવી લોકાયુક્ત સંસ્થાનું મહત્ત્વ સ્વીકારવું પડશે. તેથી,આવી સંસ્થાઓને લોકોનો વિશ્વાસ મેળવવા પરત્વે અસરકારક બનાવવી હોય તો ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમ,૧૯૮૬માં યોગ્ય સુધારો અને વધુ વિવેકાધિકાર જરૂરી છે.લોકાયુક્ત જાહેર હિત માટે કામ કરી શકે તે માટે વધારે સ્વાયત્ત હોવા જોઇએ. તેના પરિણામે, આવી સંસ્થાઓ ઉપર લોકોના વિશ્વાસમાં વધારો થશે.

૫૪. સુધારાઓને વિચારણામાં લેતી વખતે એ બાબતને મહત્ત્વ આપવું પડશે કે ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ અને લોકાયુક્ત અથવા કેંદ્રીય તકેદારી આયોગ જેવી અન્ય સંસ્થાઓના કાયદાઓ સહિતના કાનૂની માળખાં જરૂરી વિવેકાધિકાર અને સત્તા ધરાવતા નથી. ભ્રષ્ટાચારમાં સામેલ હોય તેવી વ્યક્તિઓ સામે જરૂરી અસરકારક પગલાં લેવા માટે યોગ્ય કાનૂની જોગવાઇ હોવી જોઇએ. ભ્રષ્ટાચાર માટે સજા જેવા અસરકારક પગલાં અને દેખરેખના અભાવને ભ્રષ્ટાચારનું કારણ માની શકાય. કડક જોગવાઇઓના અભાવના કારણે એવી છાપ પડે છે કે વ્યક્તિ તેની ભ્રષ્ટ પ્રવૃત્તિઓમાંથી આબાદ બચી જાય છે અને ફોજદારી કેસ સહિતના પગલાં લેવામાં આવે તો પણ તેની સજા ભ્રષ્ટાચારમાં સામેલ વ્યક્તિઓને રોકી શકાય એટલી અસરકારક હોતી નથી. મારા અભિપ્રાય મુજબ,એ બાબતે ચર્ચા–વિચારણા થવી જોઇએ કે દોષિત હોય અથવા ભ્રષ્ટાચારમાં સામેલ હોય તેના માટે એક ચોક્કસ જોગવાઇ અથવા તંત્ર હોવું જોઇએ જે ભ્રષ્ટાચાર દ્વારા એકઠી કરેલી સંપત્તિ શોધી કાઢે અને ગેરકાનૂની રીતે એકઠી કરેલી આવી સંપત્તિ જપ્ત કરવા માટેની અસરકારક કાનૂની જોગવાઇ હોવી જોઇએ. અગાઉ આ અહેવાલમાં સૂચવ્યા મુજબ, દાણચોરી અને વિદેશી હૂંડિયામણની હેરાફેરી કરનારાઓ (સંપત્તિ જપ્તી) અધિનિયમ ૧૯૭૦ (SAFEMA) (ફૉરફીચર ઑફ પ્રોપર્ટી)માં જોગવાઈ છે કે સમાન પદ્ધતિથીગેરકાનૂની રીતે એકઠી કરેલી આવી સંપત્તિ શોધી કાઢવા અને જપ્ત કરવા માટે કાયદાકીય જોગવાઈ કે કાયદો હોવો જોઇએ. ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૨૦(૧)ની જોગવાઇમાં, પુરાવા અધિનયમ, ૧૮૭૨ના સંદર્ભે કાનૂની પૂર્વધારણા બાંધવા માટેની ફરજ પાડવા માટે સાબિત કરવાની જવાબદારી અને પૂર્વધારણાનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે, જેમાં અપ્રમાણસરની સંપત્તિ અંગેની આનુષંગિક ધારણા માટે યોગ્ય સુધારો કરી શકાય છે, આરોપી અથવા દોષિત વ્યક્તિ સ્રોત વિષે ખુલાસો કરવામાં નિષ્ફળ જાય ત્યારે આ જવાબદારી પરિવારના સભ્યો સહિત ભ્રષ્ટાચાર માટે દોષિત વ્યક્તિ ઉપર જવાબદારી હોવી જોઇએ. એવી જોગવાઇ પણ થઇ શકે કે ફક્ત સામેલ વ્યક્તિની જ નહીં પરંતુ તેના પરિવાર અને નજીકના સંબંધીઓની સંપત્તિ પણ ધ્યાનમાં લેવી જોઇએ સિવાય કે તેઓના આવકના સ્વતંત્ર સ્રોત અંગે ખુલાસો કરવામાં આવ્યો હોય. ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમમાં મળેલી અપ્રમાણસરની સંપત્તિનું નિવારણ અને તંત્રમાં કાનૂની માળખામાં કડક જોગવાઇ હોવી જરૂરી છે.

૫૫. વિદેશી હૂંડિયામણ અધિનિયમ,૯૯(એફઇએમએ–FEMA) જેવા કાનૂન હોવા છતાં પણ ભ્રષ્ટાચાર અંગેની આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રણાલીઓને વધુમાં વધુ ચકાસવી જરૂરી છે, અને પીએમએલએ– PMLA, અધિનિયમ (પ્રીવેન્શન ઓફ મની લોન્ડરિંગ એક્ટ) ભારતમાં લાગુ પડતો હોવાથી બહારના પ્રદેશોમાં તેનો અમલ મર્યાદિત છે. તેથી, આ કાનૂનનો ભંગ કરનાર ભ્રષ્ટાચારમાં સામેલ હોય તેવી વ્યક્તિને જરૂરી કાનૂની જોગવાઇ અથવા કાનૂની માળખા દ્વારા શોધી શકાય. તેનાથી તંત્ર વધુ અસરકારક બનશે. યોગ્ય કાનૂની માળખા માટે યુકેના બ્રાઇબરી એક્ટ અથવા યુએસએના એફસીપીએનું પરીક્ષણ કરી શકાય.

૫૬. નિભાવ અને અમલીકરણની કામગીરીમાં ગુણવત્તા જાળવી રાખવા માટે સરકાર અને તેના વિભાગોના સહકારથી પ્રયત્નો કરવામાં આવ્યા છે જે તંત્રની કામગીરીમાં સુધારણા માંગી લે છે. તેથી, તંત્રમાં વધારે જવાબદારીની સાથે સાથે સુધારા અને કામગીરી માટે સૂચનો અને જરૂરી આગળની કાર્યવાહી કરવામાં આવી છે. અમે મળેલા સહકાર અને પ્રતિભાવની કદર કરીએ છીએ.

૫૭. રોજિંદા કામકાજ તેમજ સામાન્ય દરખાસ્તો અને મુદ્દાઓ અંગેના મારા પત્રવ્યવહાર પરત્વે સરકારી વિભાગોના જુદા જુદા અધિકારીઓ અને સત્તાતંત્રો તરફથી મળેલા પ્રતિભાવ અને સહકારની હું પ્રશંસા કરું છું.

૫૮. હું ઉલ્લેખ કરું છું કે, સામાન્ય વહીવટ વિભાગ મારફત આ સંસ્થાની વહીવટી સમસ્યાઓ ઉકેલવામાં મને સરકાર તરફથી યોગ્ય પ્રતિસાદ અને સહકાર મળી રહ્યો છે.

૫૯. જેમની પાસેથી મને પૂરેપૂરો સહકાર મળ્યો છે તેવી મારી રજિસ્ટ્રી મારફત આપવામાં આવેલી સેવાનો ઋણ સ્વીકાર કરું છું.

૬૦. અંતે, હું ઉલ્લેખ કરું છું કે મેં તા.૦૧-૦૪-૨૦૨૨ થી તા.૩૧-૦૩-૨૦૨૩ સુધીના સમયગાળા દરમિયાન કામગીરીના તમામ પાસાંઓને આવરી લેવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે તેમ છતાં, કશુંય બાકી રહી ગયું હોય તો તેનો ઉલ્લેખ આગામી વાર્ષિક એકત્રિત અહેવાલમાં કરવામાં આવશે.

ગાંધીનગર

તારીખ : ૮/૦૬/૨૦૨૩

સહી/-

(જસ્ટિસ રાજેશ એચ. શુક્લ)

લોકાયુક્ત ગુજરાત રાજ્ય.

જોડાણ–૧

શોધ–તપાસ

તા: ૦૧/૦૪/૨૦૨૨૨ થી ૩૧/૦૩/૨૦૨૩ સુધીના સમયગાળા દરમિયાન તપાસના કેસોમાં થયેલી પ્રગતિની યાદી.

ક્રમ	કેસ નં.	મળ્યા/નોંધણી તારીખ	ફરિયાદ/અરજીનો પ્રકાર	અંતિમ પરિણામ
૧	૨	૩	૪	૫
૧.	શોધ–તપાસ કેસ નં. ૦૪/૨૦૧૫	૦૫/૦૮/૨૦૧૫	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુધ્ધ સત્તાના દુરપયોગ અને પક્ષપાતના આક્ષેપો અંગેની ફરીયાદ.	જાહેર પદાધિકારીએ ગુજરાતની નામદાર વડી અદાલતમાં ખાસ દિવાની અરજી (સ્પે. સી.એ. નં.૧૮૮૬૫/૨૦૧૫) દાખલ કરેલ. તે અરજીને તા.૦૪/૦૨/૨૦૧૬ ના રોજ રદ કરવામાં આવેલ. સદરહુ હુકમ સામે જાહેર પદાધિકારીએ એલ.પી.એ. નં.૧૩૮/૨૦૧૬ દાખલ કરી જે નામદાર અદાલત મારફત તા.૦૩/૦૩/૨૦૧૬ ના રોજ સ્વિકારવામાં આવી છે અને (એલ.પી.એ.) નં.૧૩૮/૨૦૧૬ માં દિવાની અરજી નં.૧૯૩૫/૨૦૧૬ મનાઇ હુકમ માટે દાખલ કરેલ. નામદાર અદાલતે તા.૦૫/૦૪/૨૦૧૬ ના હુકમથી લોકાયુકત સમક્ષની કાર્યવાહી પર મનાઇ હુકમ ફરમાવેલ છે અને સદરહુ મનાઇ હુકમ વખતોવખત લંબાવવામાં આવેલ છે. આથી આ શોધ તપાસ કેસ પડતર છે.
૨.	શોધ તપાસ કેસ નં. ૦૧/૨૦૨૧	૨૧/૦૧/૨૦૨૧	ગુજરાત રાજય, ગાંધીનગરના, માનનીય રાજયપાલશ્રીના સંદર્ભથી જાહેર પદાધિકારી વિરુદ્ધ તેમની સત્તાનો દુરુપયોગ, અનિયમિતતાઅને ભ્રષ્ટાચાર અંગેના આક્ષેપો સંબંધિત ફરિયાદ.	જાહેર પદાધિકારીએ દાખલ કરેલ નિવેદનને ધ્યાનમાં લીધા બાદ, પ્રસ્તુત રેકર્ડના પરીક્ષણ પર તપાસ હાથ ધરીને આ તપાસ પૂર્ણ કરવામાં આવી છે,તા. ૦૯/૧૨/૨૦૨૨ ના રોજ સક્ષમ અધિકારીને અહેવાલ સુપરત કરેલ છે.
૩.	શોધ તપાસ કેસ નં. ૦૨/૨૦૨૧	૦૪/૦૨/૨૦૨૧	ગુજરાત રાજય, ગાંધીનગરના, માનનીય રાજયપાલશ્રીના સંદર્ભથી જાહેર પદાધિકારી વિરુદ્ધ તેમની સત્તાનો દુરુપયોગ, અનિયમિતતાઅને ભ્રષ્ટાચાર અંગેના આક્ષેપો સંબંધિત ફરિયાદ.	જાહેર પદાધિકારીએ દાખલ કરેલ નિવેદનને ધ્યાનમાં લીધા બાદ, પ્રસ્તુત રેકર્ડના પરીક્ષણ પર તપાસ હાથ ધરીને આ તપાસ પૂર્ણ કરીને, તા. ૦૯/૧૨/૨૦૨૨ના રોજ સક્ષમ અધિકારીને અહેવાલ સુપરત કરેલ છે.

ક્રમ	કેસ નં.	મળ્યા/નોંધણી તારીખ	ફરિયાદ/અરજીનો પ્રકાર	અંતિમ પરિણામ
૧	૨	૩	૪	૫
૪.	શોધ તપાસ કેસ નં. ૦૧/૨૦૨૨ (સૂઓમોટો તપાસ નં.૧૧/૨૦૨૦ ને આ તપાસ કેસમાં પરિવર્તિત કરવામાં આવેલ છે.	૦૬/૦૧/૨૦૨૨	ગુજરાતી દૈનિક અખબાર પત્ર "સંદેશ"માં પ્રસિદ્ધ થયેલ સમાચાર મુદ્દાના આધારે સરકારી જમીન પર ગેરકાયદેસર દબાણ કરવા બદલ તા.૧૫/૦૪/ ૨૦૧૭ના રોજ સુઓમોટો કાર્યવાહી કરવામાં આવી છે.	અમે બે સાક્ષીઓના પુરાવા નોંધ્યા છે. સૂનાવણી અને પુરાવા માટે અનિર્ણિત છે. તા.૦૨/૦૫/ ૨૦૨૩ નિયત કરવામાં આવી છે ખાસ દિવાની અરજી (એસસીએ) નં.૧૫૫૮૨/૨૦૨૧ નામદાર વડી અદાલત સમક્ષ પડતર છે. જેમાં હાઈકોર્ટે મનાઇ હુકમ આપેલ છે.

જોડાણ–૨

તપાસના કેસો

તા.૦૧/૦૪/૨૦૨૨ થી ૩૧/૦૩/૨૦૨૩ દરમિયાન તપાસના કેસોમાં થયેલ કાર્યવાહી પ્રગતિની યાદી

ક. નં.	કેસ નં.	ફરિયાદમળ્યાની તારીખ	ફરિયાદ/અરજીનો પ્રકાર	અંતિમ પરિણામ
૧	૨	૩	૪	૫
૧.	તપાસ કેસ નં. ૦૧/૨૦૨૦	૨૮/૦૮/૨૦૨૦	અમદાવાદ શહેર તેમજ ગુજરાત રાજયના માર્ગોની અપર્યાપ્ત/ખરાબ જાળવણીને લગતા તા. ૨૬/૦૮/૨૦૨૦ ના રોજ ગુજરાતી દૈનિક અખબારપત્ર દિવ્ય ભાસ્કરમાં પ્રસિદ્ધ થયેલ સમાચારો અંગે સુઓમોટો કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવેલ.	તપાસ હાથ ધરવા માટે કોઇ વ્યાજબી કારણ જણાતું ના હોઇ, તેથી તા.૬/૬/૨૦૨૨ ના રોજ આ તપાસ કેસનો નિકાલ કરવામાં આવેલ હતો.
૨.	તપાસ કેસ નં. ૦૪/૨૦૨૦	૦૧/૧૦/૨૦૨૦	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુધ્ધ સત્તાના દુરૂપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરે ના આક્ષેપો અંગેની ફરીયાદ.	ફરિયાદીએ ખાસ દીવાની અરજી નં. ૨૪૪૭૯/૨૦૨૨ દાખલ કરી છે. તે અરજી ઉપર નામદાર વડી અદાલતે તા. ૦૨/૧૨/૨૦૨૨ ના હુકમ થી લોકાયુક્ત સમક્ષની કાર્યવાહી ઉપર મનાઇ હુકમ ફરમાવેલ છે. ઉક્ત મનાઇ હુકમને વખતોવખત લંબાવવામાં આવેલ છે. આથી આ તપાસ કેસ પડતર છે.
૩.	તપાસ કેસ નં. ૧૦/૨૦૨૦	૧૯/૧૨/૨૦૨૦	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુધ્ધ સત્તાના દુરૂપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરે ના આક્ષેપો અંગેની ફરીયાદ.	સુનાવણી માટે બાકી છે, તા.૨૧/૪/૨૦૨૩ નિયત કરવામાં આવી છે.
૪.	તપાસ કેસ નં. ૦૪/૨૦૨૧	૨૧/૦૯/૨૦૨૧	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુધ્ધ સત્તાના દુરૂપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરે ના આક્ષેપો અંગેની ફરીયાદ.	સંબંધિત તમામ વિભાગો તરફથી દસ્તાવેજો અહેવાલ અને વિશેષ નોંધની રજૂઆત માટે પડતર છે અને તા.૨૧/૪/૨૦૨૩ સુનાવણી માટે નિયત કરવામાં આવી છે.

ક્ર. નં.	કેસ નં.	ફરિયાદમળ્યાની તારીખ	ફરિયાદ/અરજીનો પ્રકાર	અંતિમ પરિણામ
૧	૨	૩	૪	૫
૫.	તપાસ કેસ નં. ૦૬/૨૦૨૧	૦૨/૧૨/૨૦૨૧	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુધ્ધ સત્તાના દુરૂપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરે ના આક્ષેપો અંગેની ફરીયાદ.	તપાસ હાથ ધરવા માટે કોઇ વાજબી કારણ ના હોઇ, તેથી આ તપાસ કેસ નો તા.૧૩/૦૪/૨૦૨૨ના રોજ નિકાલ કરવામાં આવ્યો.
૬.	તપાસ કેસ નં. ૦૭/૨૦૨૧	૨૩/૧૨/૨૦૨૧	અમદાવાદમાં ફ્લાયઓવર બ્રિજ પડી જવા અંગે/તૂટી જવા અંગે દૈનિક અખબારપત્ર અનુક્રમે દિવ્ય ભાસ્કર અને ઇન્ડિયન એક્સપ્રેસમાં તા.૨૩/૧૨/૨૦૨૧ અને તા.૨૪/૧૨/૨૦૨૧ના રોજ પ્રસિદ્ધ થયેલ સમાચારોની વિગતોને ધ્યાને લઇને હાથ ધરવામાં આવેલ સુઓમોટો કાર્યવાહી.	માનનીય લોકાયુકતશ્રી દ્વારા કેટલાક સૂચનો કરાયેલ છે જે ગુજરાત લોકાયુકત અધિનિયમ ૧૯૮૬ની કલમ ૧૩(૧) અને ગુજરાત લોકાયુકત નિયમો ૧૯૮૯ ના નિયમ ૩ પ્રમાણે સક્ષમ અધિકારીને મોકલવામાં આવેલ છે. તેથી આ તપાસ કેસનો તા.૦૧/૧૧/૨૦૨૨ ના રોજ નિકાલ કરવામાં આવેલ છે.
૭.	તપાસ કેસ નં. ૦૧/૨૦૨૨	૦૮/૦૪/૨૦૨૨	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુધ્ધ સત્તાના દુરૂપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરે ના આક્ષેપો અંગેની ફરીયાદ.	તપાસ હાથ ધરવા માટે કોઇ વાજબી કારણ જણાતું ના હોઇ,તેથી આ તપાસનો તા.૨૨/૦૪/૨૦૨૨ના રોજ નિકાલ કરવામાં આવેલ છે.
૮.	તપાસ કેસ નં. ૦૨/૨૦૨૨	૧૧/૦૪/૨૦૨૨	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુધ્ધ સત્તાના દુરૂપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરે ના આક્ષેપો અંગેની ફરીયાદ.	તપાસ હાથ ધરવા માટે કોઇ વાજબી કારણ જણાતુંનાહોઇ,તેથી આ તપાસનો તા.૧૪/૧૦/૨૦૨૨ના રોજ નિકાલ કરવામાં આવેલ છે.
૯.	તપાસ કેસ નં. ૦૩/૨૦૨૨	૧૭/૦૫/૨૦૨૨	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુધ્ધ સત્તાના દુરૂપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરે નાઆક્ષેપોઅંગેની ફરીયાદ.	તપાસ હાથ ધરવા માટે કોઇ વાજબી કારણ જણાતુંનાહોઇ,તેથી આ તપાસનો તા.૨૪/૦૬/૨૦૨૨ના રોજ નિકાલ કરવામાં આવેલ છે.
૧૦.	તપાસ કેસ નં. ૦૧/૨૦૨૩	૦૫/૦૧/૨૦૨૩	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુધ્ધ સત્તાના દુરૂપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરે ના આક્ષેપો અંગેની ફરીયાદ.	પ્રતિવાદીના લેખિત નિવેદન અને સુનાવણી માટે તા. ૨૦/૦૪/૨૦૨૩ નિયત કરવામાં આવી તેથી પડતર છે.

ક્ર. નં.	કેસ નં.	ફરિયાદમળ્યાની તારીખ	ફરિયાદ/અરજીનો પ્રકાર	અંતિમ પરિણામ
૧	૨	૩	૪	૫
૧૧.	તપાસ કેસ નં. ૦૨/૨૦૨૩	૧૨/૦૧/૨૦૨૩	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુધ્ધ સત્તાના દુરૂપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરે ના આક્ષેપો અંગેની ફરીયાદ.	લોકાયુક્ત નિયમો ૧૯૮૯ મુજબ ફરિયાદમાં રહેલી ખામીની પૂર્તતા માટે તા. ૨૦/૦૪/૨૦૨૩ ના રોજ મુકરર કરવામાં આવી છે.
૧૨.	તપાસ કેસ નં. ૦૩/૨૦૨૩	૧૦/૦૨/૨૦૨૩	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુધ્ધ સત્તાના દુરૂપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરે ના આક્ષેપો અંગેની ફરીયાદ.	લોકાયુક્ત નિયમો ૧૯૮૯ મુજબ ફરિયાદમાં રહેલી ખામીની પૂર્તતા માટે તા. ૦૧/૦૫/૨૦૨૩ ના રોજ મુકરર કરવામાં આવી છે.
૧૩.	તપાસ કેસ નં. ૦૪/૨૦૨૩	૨૦/૦૨/૨૦૨૩	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુધ્ધ સત્તાના દુરૂપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરે ના આક્ષેપો અંગેની ફરીયાદ.	લોકાયુક્ત નિયમો ૧૯૮૯ મુજબ ફરિયાદમાં રહેલી ખામીની પૂર્તતા માટે તા. ૦૧/૦૫/૨૦૨૩ ના રોજ મુકરર કરવામાં આવી છે.
૧૪.	તપાસ કેસ નં. ૦૫/૨૦૨૩	૧૫/૦૩/૨૦૨૩	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુધ્ધ સત્તાના દુરૂપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરે ના આક્ષેપો અંગેની ફરીયાદ.	લોકાયુક્ત નિયમો ૧૯૮૯ મુજબ ફરિયાદમાં રહેલી ખામીની પૂર્તતા માટે તા. ૨૫/૦૪/૨૦૨૩ ના રોજ મુકરર કરવામાં આવી છે.
૧૫.	તપાસ કેસ નં. ૦૬/૨૦૨૩	૨૮/૦૩/૨૦૨૩	જાહેર પદાધિકારીઓ વિરુધ્ધ સત્તાના દુરૂપયોગ અને અનિયમિતતા વગેરે ના આક્ષેપો અંગેની ફરીયાદ.	લોકાયુક્ત નિયમો ૧૯૮૯ મુજબ ફરિયાદમાં રહેલી ખામીની પૂર્તતા માટે તા. ૨૨/૦૫/૨૦૨૩ ના રોજ મુકરર કરવામાં આવી છે.

જોડાણ – ૩

તા. ૦૧/૦૪/૨૦૨૨થી તા. ૩૧/૦૩/૨૦૨૩ સુધીના સમયગાળા દરમિયાન શોધ તપાસ કેસ, તપાસ કેસ અને અન્ય સ્વીકારાયેલ પ્રકીર્ણ અરજીઓ તેમજ નિકાલ થયેલ કેસ સંબંધિત માહિતી દર્શાવતું પત્રક.

અનુક્રમ નં.	કેસનો પ્રકાર	વર્ષની શરૂઆતમાં અનિર્ણીત	વર્ષ દરમિયાન સ્વીકારાયેલ	વર્ષ દરમિયાન નિકાલ થયેલ	૩૧/૦૩/૨૦૨૩ના રોજ અનિર્ણીત
૧	**૨**	**૩**	**૪**	**૫**	**૬**
૧	શોધ તપાસ કેસો	૦૪	૦૦	૦૨	૦૨*
૨	તપાસ કેસો	૦૭	૦૮	૦૬	૦૯*
૩	પ્રકીર્ણ અરજીઓ	૧૪	૧૮૦	૧૭૬	૧૮
	કુલ	**૨૫**	**૧૮૮**	**૧૮૪**	**૨૯**

* ફરિયાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી બાબતમાં નામદાર વડી અદાલત મારફત મોકૂફી રાખવાના હૂકમને કારણે ૨ શોધ તપાસ કેસો પૈકી –એક (૦૧)શોધ તપાસ કેસ નં. ૦૪/૧૫ અનિર્ણીત છે. શોધ તપાસ નં. ૦૧/૨૨માં અરજદારે સરકાર વિરુદ્ધ હાઈકોર્ટમાં ખાસ દીવાની અરજી (SCA) દાખલ કરી છે તેથી, આ બાબત પડતર છે.

૦૯ તપાસ કેસો માંથી તપાસ કેસનંબર ૪/૨૦૨૦ માં નામદાર હાઈકોર્ટે મોકુફ રાખવાનો હુકમ કરેલ છે.

ANNEXURE - IV

ગુજરાત લોકાયુકત અધિનિયમની જોગવાઇઓ અનુસાર.....

૧. કલમ–૨(૭)(અ) મુખ્યમંત્રી, અન્ય મંત્રીઓ, રાજયકક્ષાના મંત્રીઓ, નાયબ મંત્રીઓ અને સાંસદીય સચિવશ્રીઓ

તથા

કલમ–૨(૭)(બ) સરકારી કંપની કે તેની સહાયક કંપનીના અધ્યક્ષ, ઉપાધ્યક્ષ અથવા બિનસરકારી ડાયરેકટર/સભ્ય

તથા

કલમ–૨(૭)(ક) સરકારી માલિકીનાં બોર્ડ કોર્પોરેશનના અધ્યક્ષ, ઉપાધ્યક્ષ, બિનસરકારી ડાયરેકટર

અથવા

કલમ–૨(૭)(ડ) રાજયની યુનિવર્સીટીના કુલપતિશ્રીઓ સામે ભ્રષ્ટાચાર વગેરેના આક્ષેપ ધરાવતી ફરિયાદ અત્રે થઇ શકે છે.

૨. અન્ય અધિકારીઓ, કર્મચારીઓ, પદાધિકારીઓ સામેની ફરિયાદ લોકાયુકત અધિનિયમ મુજબ અત્રે થઇ શકે નહી.

૩. કલમ–૮(૪) ભ્રષ્ટ્રાચાર વિગેરેની તારીખથી પાંચ વર્ષના સમયગાળામાં ફરિયાદ થઇ શકે. વિલંબ માફ કરવાની જોગવાઇ કાયદામાં નથી.

૪. કલમ–૯(૨) ફરિયાદમાં દર્શાવેલ હકીકતો/આક્ષેપોનાં સમર્થનમાં સોગંદનામું રજુ કરવાની જોગવાઇ કાયદામાં છે.

૫. કલમ–૯(૪) ફરિયાદ સાથે રૂા.૧,૦૦૦/– (એક હજાર) ડીપોઝીટ જમા કરાવવાની જોગવાઇ છે.

૬. કલમ–૯(૫) જાણી જોઇને દ્વેષપૂર્વક ખોટા આક્ષેપ ધરાવતી ફરિયાદ કરનાર દોષિત ઠરે તો કેદ અને દંડની સજાની જોગવાઇ કાયદામાં કરવામાં આવી છે.

૭. કલમ–૧૦(૨) ફરિયાદી અને સંબંધકર્તા જાહેર હોદ્દેદારની ઓળખ સામાન્ય રીતે ખાનગી રાખવાની કાયદાકીય જોગવાઇ છે.

ANNEXURE - V

ખાનગી. જા.નં.લકચ/જયુડી/પરચ અરજ/ /૨૩/ /૨૩.

લોકાયુકત કચેરી, સેકટર–૧૦–બી, ગાંધીનગર. તા. / /૨૩.

પ્રતિ,

વિષયઃ– આપની તારીખ ની અરજી.

શ્રીમાન,

ગુજરાત લોકાયુકત અધિનિયમ ૧૯૮૬ ની કલમ ૨(૭) તથા તે હેઠળના નિયમો અને જોગવાઇઓ ધ્યાને લેતા, આપની ઉપરોકત અરજી ગુજરાત લોકાયુકત અધિનિયમ ૧૯૮૬ ની જોગવાઇઓના દાયરામાં આવતી ન હોઇ (સુસંગત ન હોઇ) અત્રે ચલાવવા પાત્ર ન હોવાથી દફતરે કરવામાં આવેલ છે. તેની નોંધ લેવા વિનંતી.

સેકશન ઓફીસર,
લોકાયુકત કચેરી, ગાંધીનગર.

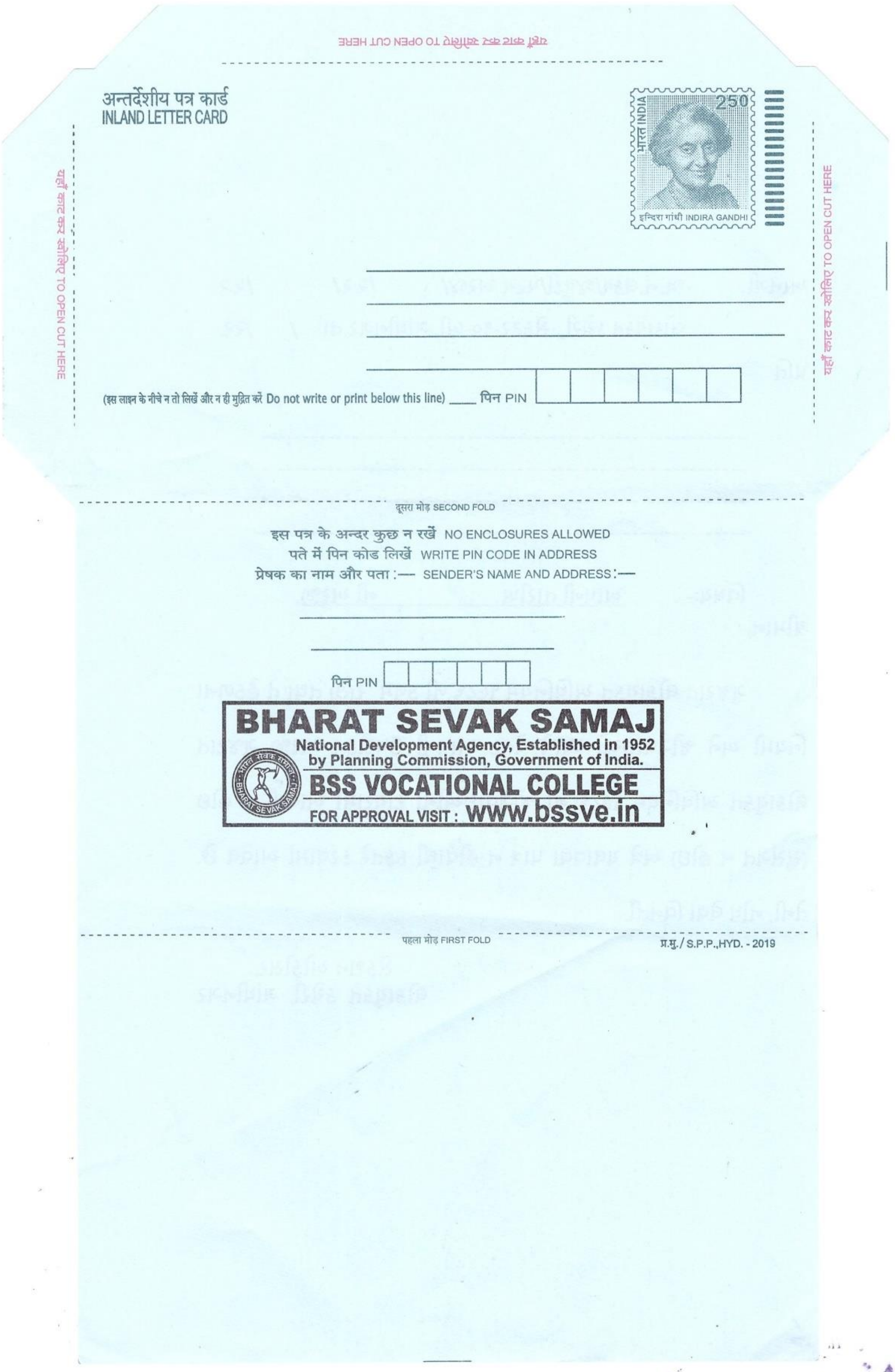

यहाँ काट कर खोलिए TO OPEN CUT HERE

अन्तर्देशीय पत्र कार्ड
INLAND LETTER CARD

भारत INDIA 2.50
इन्दिरा गांधी INDIRA GANDHI

(इस लाइन के नीचे न तो लिखें और न ही मुद्रित करें Do not write or print below this line) ____ पिन PIN

दूसरा मोड़ SECOND FOLD

इस पत्र के अन्दर कुछ न रखें NO ENCLOSURES ALLOWED
पते में पिन कोड लिखें WRITE PIN CODE IN ADDRESS
प्रेषक का नाम और पता :— SENDER'S NAME AND ADDRESS :—

पिन PIN

BHARAT SEVAK SAMAJ
National Development Agency, Established in 1952
by Planning Commission, Government of India.
BSS VOCATIONAL COLLEGE
FOR APPROVAL VISIT : www.bssve.in

पहला मोड़ FIRST FOLD

प्र.मु./ S.P.P.,HYD. - 2019

सरकारी मध्यस्थ मुद्रणालय, गांधीनगर

Raj Kumar, I.A.S.
Chief Secretary

Government of Gujarat
Block No. 1, 5th Floor,
Sardar Bhavan,
Sachivalaya,
Gandhinagar - 382 010
Phone : +91-79-23250301/03
Fax : +91-79-23250305

सत्यमेव जयते

EXPLANATORY MEMORANDUM

Twenty Third Annual Consolidated Report for the period 01.04.2022 to 31.03.2023 of the Lokayukta, Gujarat State.

As required under Section 14(1) of the Gujarat Lokayukta Act, 1986, the Governor of Gujarat hereby places the Twenty Third Report of the Lokayukta for the period 01.04.2022 to 31.03.2023 before the Gujarat Legislative Assembly.

2. The report inter alia mention about the different Complaints against public functionary received by the office of the Lokayukta, Gujarat State and the proceedings taken up by it upon such complaints.

By order and in the name of the Governor of Gujarat,

Raj Kumar
Chief Secretary to Government of Gujarat.

Email : chiefsecretary@gujarat.gov.in

सत्यमेव जयते

Government of Gujarat

TWENTY THIRD

ANNUAL CONSOLIDATED

REPORT OF LOKAYUKTA,

GUJARAT STATE

सत्यमेव जयते

Government of Gujarat

TWENTY THIRD

ANNUAL CONSOLIDATED

REPORT OF LOKAYUKTA,

GUJARAT STATE

GCPG-Y-804-25-12-2023-SSD

OFFICE OF THE LOKAYUKTA

Lokayukta Bhavan, Sector 10-B, Gandhinagar – 382010.

THE TWENTY THIRD ANNUAL CONSOLIDATED REPORT OF

LOKAYUKTA, GUJARAT STATE

ON THE PERFORMANCE OF FUNCTIONS

UNDER

THE GUJARAT LOKAYUKTA ACT, 1986

PRESENTED TO

H.E. THE GOVERNOR OF GUJARAT

IN COMPLIANCE WITH

SECTION 14(1) OF THE ACT

FOR THE PERIOD FROM

01-04-2022 TO 31-3-2023

CONTENTS

PART	DESCRIPTION	PAGE NO.
I	Introduction	1 to 6
II	History in brief of Gujarat Lokayukta Office.	7 to 9
III	Performance during the period of Report.	10 to 13
IV	Conclusion.	14 to 16
V	Annexures	17 to 25

PART–I

INTRODUCTION

It is a great privilege and honour to submit the 23rd Annual Report of the Institution of Lokayukta. Gujarat State, for the period from 1st April 2022 to 31st March 2023, in compliance of the mandates given under section 14(1) of the Gujarat Lokayukta Act, 1986.

1. The Institution of Gujarat Lokayukta was established on 26th July, 1988, in pursuance of the statutory provisions made under the Gujarat Lokayukta Act, 1986. I entered upon my office of Lokayukta Gujarat State on 23rd June 2020.

2. The concept of 'Ram Rajya' had the underlying idea of ideal society and clean society with minimum standards of moral accountability. Therefore, Administrative Reforms Commission led by late Shri Morarji Desai had submitted the report on 'problems of Redressal of Citizens' Grievances." Ultimately, as a part of such requirement, the Institution of Lokpal and Lokayukta have emerged.

3. The problem of keeping the arbitrariness in check and making the administrative machinery more accountable and transparent and responsive qua the grievances of the citizens has led to the creation of the Ombudsman. Therefore, such Institution has originated in Sweden and other western countries. It has also been rightly acknowledged and accepted world over, particularly in democratic countries.

4. In order to tackle the menace of corruption the Institution of Ombudsman plays the most important role. The Institution of Ombudsman was first set up in the year 1809 in Sweden. Finland has had the Institution of Parliamentary Ombudsman since 1920. In India, the Lokpal (Union Level) and Lokayuktas (State Level) is the nomenclature for the office of Ombudsman.

5. The term Lokpal and Lokayukta was first coined by L.M. Singhvi in 1963. The Lokpal & Lokayukta Act was passed by the Indian Parliament with the main objective to provide for a Lokpal at the Centre and Lokayukta at the State to inquire into the complaints of corruption against certain public functionaries and public servants. The Lokpal and Lokayukta can also address the inadequacies of the current anti-corruption systems and have the power to investigate and prosecute cases of corruption against public functionaries.

6. On the basis of first Administrative Reform Commission's recommendations the Lokpal and the Lokayuktas bill 1968 was introduced in the Fourth Lok Sabha and was passed in 1969. However, the Lok Sabha was dissolved while it was pending in the Rajya Sabha and hence the bill could not be passed. The bill was revived in the following years: 1971, 1977, 1985, 1989, 1996, 1998 and 2001 but to no avail. It was only after the Lokpal movement in 2011, the Lokpal and Lokayuktas Act, 2013 passed which came into force on January 16, 2014. But many State Governments have failed to establish the institution as per the said Act, till date.

7. In a conference of All India Lokayuktas, the then President of India Honourable Mr. A P J Abdul Kalam had observed that the transparency and good governance are feasible either through technology or through an independent body providing an independent adjudicating and speedy settlement mechanism. The wide spread suspicion amongst the citizens about administrative and political corruption corrodes the very roots of democracy. Therefore, to enhance the confidence of citizens and to strengthen the checks and balances of democratic system, such institutions are desirable.

8. There have been Administrative Reforms Commission and discussion in the Parliament culminating into Lokayukta by States and thereafter Lokpal and Lokayukta Act 2013. The Law Commission has also submitted its reports. The Administrative Reforms Commission referred to "Problem of Redressal of Citizens Grievances". Therefore, the Institution of Lokayukta and Lokpal have emerged as a unique forum for the citizens to seek redressal against abuse or misuse of power or non-exercise of the power by Public Functionaries. It, therefore, creates a unique right for the citizens and the citizens are expected to exercise their rights as sentinel to the democracy. There are various reasons suggesting the need for such Institution of Ombudsman or the Lokpal and Lokayuktas. One of the major reason is political situation prevailing in the country where the political parties have acquired political importance. The fact remains that the political parties have failed on many occasions to fulfil the role assigned to them in Indian Political System. Moreover, there is a decline in political leadership as there is "communication gap between people and political leaders." Therefore the bureaucrats, while performing the role of Advisors to the political executive in policy making, have influenced the policy and ultimately when they are responsible for execution and implementation of the policy, there seems negligence or lack of objectivity. Therefore, what was a dedicated and sincere civil service have been changed or transformed to a concept and mutuality where the mutual welfare of the civil servants and politicians in the form of close nexus has compromised the morale of civil servants. There have been, therefore, many discussions and reports reflecting on various issues which may not be necessary to go into the minor details. However the Institution of Ombudsman like Lokayukta and Lokpal have emerged as a measure to bring some accountability in the public administration.

It is required to be mentioned that there are two aspects regarding the allegations and grievances. This has given rise to the empowering the Lokpal and Lokayuktas against the ministers. The ministers in turn, may fix the liability of the bureaucrats and civil servants. This has also led to a discussion on the scope of inquiry by the Lokayukta, the powers and jurisdiction as it has been a system in western countries like Britain and New Zealand. In India, the Institution of Ombudsman – Lokpal and Lokayukta is created to fill in the framework of rule of law. However, the doctrine of rule of law, as originally been enunciated by Dicey now admits of several exceptions.

9. India can combat corruption effectively only by keeping strong independent institutions at the National and State level are to be established with powers mandated to prosecute and punish the corrupt.

10. The events leading from 1963 to 2020 are narrated below in chronological order:

<u>1963.</u> The idea of an Ombudsman first came up in Parliament during a discussion on budget allocation for the Law Ministry.

<u>1966.</u> The First Administrative Reforms Commission recommended the setting up of two independent authorities – at the central and state level, to look into complaints against public functionaries, including MPs.

<u>1968.</u> The Lok Pal Bill was introduced in Parliament 8 times but was not passed.

<u>1971.</u> The Maharashtra Lokayukta first Indian State established overseeing corruption in various agencies.

2002. The Commission to Review the Working of the Constitution (headed by Shri M.N. Venkatachiliah) recommended the appointment of the Lok Pal and Lokayuktas; also recommended that the PM be kept out of the ambit of the authority.

2005. The second Administrative Reforms Commission (chaired by Shri Veerappa Moily) recommended that office of Lok Pal be established without delay.

2011. The famous Anna Movement for Lokpal.

2013. The Lokpal and Lokayukta Bill, 2011 was passed by both the houses of Parliament in 2013.

2014. The Lokpal and Lokayuktas Act 2013 came into force w.e.f. 16-01-2014.

2016. The Parliament amended the Lokpal and Lokayuktas Act, 2013 to clear minor gap.

2018. After Apex Court intervention meetings of the Selection Committee as per section 4 (1) of the Lokpal and Lokayuktas Act, 2013 were held in March-April 2018.

2019. After judicial intervention, Justice (Retd.) Pinaki Chandra Ghose as the first Lokpal of India, along with eight judicial and non-judicial members on March 19, 2019.

2020. Rules and format for filing complaints with Lokpal issued in March 2020 (FROM WWW. TRANSPARANCY INDIA.ORG)

11. One of the measures adopted in several western countries to fight against corruption in administration is enactment of Public Disclosure Act. The object of such enactment is to improve the accountability in government and public sector organizations which in turn, encourage people not to turn a blind eye to the mal-practices or mal- administration and to report to the specified authority. In India also the steps have been taken to address the issue of corruption and the statutory enactments like provisions of Money Laundering Act and RTI Act have been made and also there has been a similar Public Interest Disclosure Act and protection of persons making disclosure bill 2010 had been introduced in the Parliament to give some protection to the whistle blower in India, particularly after the painful case of Satyendra Dubey of Bihar.

12. The efforts have been made by the Government to curb the corruption and to bring around transparency. The history traces the battle against corruption into Rigveda which is the oldest literary monument of Indo-European races. The provisions were inserted in Indian Penal Code 1860 and thereafter efforts were made to put in place a comprehensive legislation with respect to Prevention of Corruption as it was realized that the existing provisions under the Indian Penal Code were not adequate. Thereafter, parliament enacted the Prevention of Corruption Act, 1947 as a social legislation to curb the illegal activities of public servants. Thereafter, it was amended by Criminal Law Amendment Act, 1952 and later in the year 1964, by Anti-Corruption Laws (Amendment) Act, 1964, based on recommendations of Santhanam Committee Report. Santhanam Committee also found that Delhi Special Police Establishment was inadequate to control the menace of corruption and suggested for "creation of an independent high level watchdog body". It led to establishment of Central Vigilance Commission in 1964. However, the periodical scrutiny suggested that the present system has fallen short. Therefore, the Government, accepting the recommendations from Judiciary and also Administrative Reforms Commission, accepted two tire machinery which is akin to Ombudsman, namely Lokpal and Lokayukta at the Central and State levels respectively, for redressal of the grievances.

13. The functions of Government having been transformed and expanded from the maintenance of law and order situation and tax collection functions to welfare and development functions and multifarious nation building activities, several agencies have been established by the Government to provide a host of services to the people. The monopolistic nature of various essential and public utility services provided by the State has made the general public almost totally dependent on the State and through the State on the Public Functionaries and the officers.

14. The need for accountability has increased particularly with the onset of economic reforms. Globalization and liberalization have characterized our economy in recent years. These have been necessitated by the present day realities.

15. It is important to remember that the process of reforms has not reduced the role of the Government in economic decision making. The Government is now expected to play the role of a promoter and a facilitator of economic progress, while not being directly involved in economic activities. However, this change does not in any way diminish the importance of transparency and accountability, which are the life-breath of a democracy.

16. In recent years, popular disillusionment and cynicism over widespread corruption has accelerated. Therefore, transparency and accountability in public administration is an essential and vital requirement for an efficient and effective system of governance and for socio-economic development in democracy. An important requirement for ensuring transparency in governance is the absence of corruption. There should be effective laws, rules and regulations, governing every aspect of public life and effective and fair implementation and enforcement of these laws, rules and regulations.

17. Various measures – legal as well as administrative are required to be undertaken to promote transparency and accountability in Public Administration.

18. The Supreme Court of India in the case of Vineet Narain Vs. Union Of India (A.I.R. 1988 SC 889) has observed as under:

"The principles of public life are of general application in every democracy and one is expected to bear in mind while scrutinizing the conduct of every holder of public office. The holder of public offices are entrusted with certain powers to be exercised in public interest alone and therefore the office is held by them in trust for the people. Any deviation from the path of rectitude by any of them amounts of breach of trust and must be severely dealt with instead of being pushed under the carpet. It is the duty of the judiciary to enforce the rule of law and therefore to guard against the erosion of the rule of law."

19. The inadequacies in the existing law may also be pointed out. Mere prosecution under the IPC or the Prevention of Corruption Act is not sufficient. Apart from the fact that such prosecutions are very rarely launched and even when they are, the conviction is very rare. Unless the fruits of corruption are taken away, the fight against corruption would be very frustrating. A law for forfeiture of property of corrupt public servants, other than through the route of conviction is absolutely necessary. For this purpose, the appropriate authority should be clothed with necessary powers of investigation, verification, enquiry and the power to gather and receive information from any source, authority, institution or organization. It would not be a case of conviction by criminal courts. The only obligation of such authorities is to observe the principles of natural justice.

20. In Common Cause Vs. Union of India (AIR 1996 SC 3539), the Supreme Court has observed as under :

"It is high time that the public servants should be held personally responsible for their mala-fide acts in the discharge of their functions as public servants. With the change in socio-economic outlook, the public servants are being entrusted with more and more discretionary power even in the distribution of government wealth in various forms. No public servant can say 'you may set aside an order on the ground of mala-fide but you cannot hold me personally liable.' No public servant can arrogate himself the power to act in a manner which is arbitrary".

21. Need for a Comprehensive Law on Public Servants:

A law in relation to public servants as defined in Sec.2(c) of the Prevention of Corruption Act 1988, and Sec. 21 of the Indian Penal Code is necessary. Such an act must be comprehensive in nature and must also deal with acquisition of assets of public servants. The law must provide the manner in which properties can be held by the wife, minor children, near relatives of a public servant. The statute may also provide that if proper statutory procedures of reporting and verification are not followed, the burden of proof may be placed on the holder of the property to show that the same was not acquired by him benami.

22. Necessity for a law to provide for confiscation of illegally acquired property:-

In the present context of unethical enrichment by public servants by acquiring property through corrupt means, it is necessary to enact a law providing for confiscation of illegally acquired assets of public servants.

The Judiciary and the Supreme Court has contributed by observations in the judgement in DDA v/s Skipper Construction Company (AIR 1996 SC 2005) which is also reproduced hereunder:-

"A law providing for forfeiture of properties acquired by holders of public office (including officers/posts in the public sector corporations) by indulging in corrupt and illegal acts and deals, is a crying necessity in the present state of our society ……… once it is proved that the holder of such office has indulged in corrupt act, all such properties should be attached forthwith; law should place the burden of proving that the attached properties were not acquired with the aid of money/Properties received in the course of corrupt deals upon the holder of that property."

23. The Supreme Court, by a unanimous nine-judge court Bench decision in Attorney General of India Vs. Amratlal Pranjivandas 1994(5) SCC 54 – laid down this law while dealing with the constitutional validity of the Smugglers and Foreign Exchange Manipulators (Forfeiture of Property) Act, 1976.

24. The Law Commission in its report submitted the draft bills titled as "The Corrupt Public Servants (Forfeiture of Property) Bill. It gives powers to forfeit the assets of public servants and it extends to his close relatives as the acquired assets may be from corrupt deeds. This concept of forfeiture as a penalty was laid down in "Smugglers and Foreign Exchange Manipulators (Forfeiture of Property act 1970) (SAFEMA). The constitutional validity was upheld in Attorney General of India V/s Amritlal Pranjivandas. Therefore, in the present context of unethical enrichment by public servants by acquiring property through corrupt means, it is necessary to enact a law for providing confiscation of illegally acquired assets by public servant.

25. This Act placed the burden of proof squarely upon the smuggler and foreign exchange manipulator to establish that the assets owned by him or members of his family have been lawfully acquired.

26. It is therefore appropriate that in the proposed legislation to forfeit the property of the public servant, the burden of proof should be placed on the holders of such property. It may be noted that this is the principle of Sec. 106 of the Indian Evidence Act, 1872, which reads as follows:

Section-106: Burden of proving fact especially within knowledge.

"When any fact is especially within the knowledge of any person, the burden of proving that fact is upto him."

It is implied that the burden is on such public servant to account for the sources for the acquisition of disproportionate assets and if he fails to satisfactorily account for his assets, he is liable to be convicted.

27. Acting upon these observations of the Supreme Court in the above judgment, the Law Commission of India submitted 166th Report on corrupt public servants (Forfeiture of Property) bill recommending to the Central Government to introduce a Bill in

Parliament for forfeiture of illegally acquired property of public servants. However it has not taken the form of an enactment by the Parliament which may have its own impact while dealing with corruption, if such illegally acquired property of a public servant is forfeited.

28. India has taken the steps to address the issue of corruption and made laws like FERA as well as Prevention of Money

Laundering Act (PMLA Act), and RTI Act. Similarly, the Investigating Agencies also have been set up to investigate such specialized activities suggesting corruption. However, it is required to be noted that the word "bribe" has not been defined in the Prevention of Corruption Act, 1988. Similarly the terms "Corruption" and "gratification" are not defined in IPC. However, by judicial interpretation, the words have been interpreted to mean any payment for giving satisfaction to the Public Servant who received it.

29 The Right to Information Act 2005 has been passed and is in force.

30. Therefore, suitable legislative measures after deliberations for the improvement in the system is necessary. It may provide more transparency in the administration

=======
=======

PART–II

HISTORY IN BRIEF OF GUJARAT LOKAYUKTA OFFICE.

31. The lokayukta Institution has been brought into existence in our State since July, 1988. It began functioning at Town Hall Annexe, Sector-17, Gandhinagar as it did not have its own accommodation. Subsequently, the present accommodation 'Lakayukta Bhavan' was built exclusively for this Institution and the office started functioning at the Lokayuktas Bhavan from 19th November, 2002.

32. This being my third report taking charge of this Institution of Lokayukta, I propose to submit my performance under the Act during period from 01-04-2022 to 31-03-2023.

33. 04 Investigation Cases, 07 Inquiry Cases and 14 Misc. Applications were pending as on 01-04-2022 . Moreover, 08 Inquiry cases and 180 Misc. Applications have been received during the period from 01-04-2022 to 31-03-2023.

Out of above total 213 cases, i.e. 02 Investigation Cases, 06 Inquiry Cases and 176 Misc. Applications have been disposed off up to 31-03-2023. As such 02 Investigation Cases, 09 Inquiry Cases and 18 Misc. Applications (Total 29 cases) are pending to be disposed of as on 31-03-2023.

Out of 2 Investigation Cases, investigation case no.04/2015 is pending due to stay granted by the Hon'ble High Court in the matter filed by the complainant. In investigation No.01/2022 Applicant field SCA in High Court against Govt. therefore, this matter is pending out of 9 Inquires Inq No.4/20 Stayed by the H.C.

34. MANPOWER

The present position of the sanctioned staff, the post filled in and the mode of appointment is mentioned below:-

PERMANENT POSTS : 25

Sr. No.	Designation	No. Of Sanctioned posts	Pay Scale (Rs.) As per 7th Pay commission)	No. of Posts Filled in	Mode of recruitment.
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	Lokayukta	1	2,50,000/- Fixed	1	Statutory
2	Registrar	1	70,510-1540-76770 (As per 6th Pay Commission)	1	Re-employment from the Cadre of District Judge
3	Dy.Registrar	1	78,800-2,09,200	0	Vacant
4	Assistant Registrar	1	56,100-1,77,500	1	Contractual appointment
5	Secretary	1	56,100_1,77,500	1	Contractual appointment
6	Section Officer	1	44,900-1,42,400	1	Contractual appointment
7	Private Secretary	1	44,900-1,42,400	1	Contractual appointment
8	Gujarati Steno Gr-I	1	44,900-1,42,400	1	Contractual appointment

Sr. No.	Designation	No. Of Sanctioned posts	Pay Scale (Rs.) As per 7th Pay commission)	No. of Posts Filled in	Mode of recruitment.
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
9	Assistant	3	35,400- 1,12,400	2	Contractual appointment
10	Eng. Steno Gr.II	1	35,400- 1,12,400	0	Vacant
11	Clerk	1	19,900 – 63,200	1	Contractual Appointment with fixed pay
12	Gujarati Typist	1	19,900 _ 63,200	1	Contractual Appointment
13	Driver	2	19,900-63,200	2	2- Regular Appointment
14	Chobdar	1	15,700-50,-000	1	Contractual Appointment
15	Peon – Cum- Driver.	1	15.000 -47,600	0	Vacant
16	Peon	5	15,000 – 47,600	3	Regular Appointment
17	Watchman	1	15,000 – 47,600	-	Outsourcing Agency is hired.
18	Sweeper–cum–Hamal	1	15,000 – 47,600	-	Outsourcing Agency is hired.
Temporary Posts – 3					
19	Investigation Officer	1	67,700 –2,08,700	0	Vacant
20	Section Officer	1	44,900- 1,42,400	1	Contractual Appointment.
21	Clerk- Cum – Typist	1	19,900 – 63,200	1	Contractual Appointment.

Note: (1) All these temporary posts are being continued from year to year.

Vide Office letter dtd.1/10/2022, we have informed the Government in General Administrative Department that after Gujarat Lokayukta Ayog 2013 will come in to existence and due to that work of Lokayukta office will be increased and therefore it is requested to continue the aforesaid 3 (Three) Temporary Posts in to Permanent Posts.

Total posts (Permanent & Temporary) :- 28

Filled-in-posts: - 19 Vacant Posts: - 09

(2) The Officers/ Employees who retired on superannuation have been appointed on Contractual basis and are being paid 90 % or 35% Salary as the case may be, of their last pay getting at the time of Superannuation, as per the Government in General Administration Department Resolution No. REM / 102002/ UOR/ 82/ G-2 dated 07/07/2016 and Resolution No.REM / 102018 / 253277 / G-2, dated 04/11/2019 respectively. The post of Clerk is filled in by appointing suitable fresh candidate on contractual basis with fixed pay of Rs.15,000/- .

35. Thus, the sanctioned strength of the office establishment including the Lokayukta is “28”, out of which 07 Posts as mentioned in Column-6 above have kept vacant considering the workload at present. As well as at present there is no sufficient work of investigation of the cases, hence the post of Investigation Officer is not required to be filled-in. So far as the post of ‘Watchman’ and ‘Sweeper–cum-Hamal’ is concerned, as per the present policy and practice of the Government, security arrangement for the protection of Office building is made through private agency on Annual contract basis, and for House keeping (cleaning) work of the office is being taken from the private agency on annual contract bases.

36. Total budget provision required to be made every year to run the office comes to Rs.1.95 Crore approximately.

37. The administrative structure of the office consists of these branches/wings viz (1) Judicial branch (2) Administrative & Establishment branch and (3) Account branch. The Judicial branch is headed by the Registrar, the Administration & Establishment branch is headed by the Assistant Registrar and Account branch is headed by Secretary. The Channel of submission of the work- originate at branch level is as prescribed under the Office Orders.

=======
=======

PART-III

PERFORMANCE DURING THE YEAR.

38. The Lokayukta has, in some matters, made some suggestions for issues involved in complaints or the inquiry cases before him. For example,

38 (1) in inquiry case no. 1 of 2020 regarding the poor maintenance and quality of roads in the city of Ahmedabad and the State of Gujarat, suo moto inquiry was initiated. In the said matter it is suggested that

"the period of default liability in cases of poor workmanship is required to be increased to 5 years instead of 2 years, which is not found in the tender condition and therefore recommended that the Urban Development Department as well as the Roads and Buildings Department at the highest level may get appropriate suggestions from the Engineers or Consultants and have a suitable system which ensures the improvement in the performance of the work, i.e. quality and also the measures for monitoring or in case of failure or defect there should be major defect liability to make the Contractor accountable for carrying out the repair work without any compensation or there may be suitable clauses for fixing the accountability of officers in charge, like Superintending Engineer or Executive Engineer accountable if anything goes wrong, make a provision for accountability both by officers of the Corporation or the Government and the Contractor."

(2) Similarly suo moto cognition was taken in pursuance of the newspaper reports appeared in local newspapers Divya Bhaskar and Indian Express regarding the collapse of bridge [Muktampura Bopal] and the same was registered as Inquiry no. 7/2021. In the same matter it is observed as under:

"There is no clarification given either by the Government or AUDA regarding the proposed action they desire to take, in as much as there would be performance guarantee given by the contractor which they have not taken into consideration for the purpose of proposed action. Further, as this Forum is not required to give any direction or adjudicate any issue, it only recommends for the measures which may be taken by the Government or the AUDA for the purpose of such projects in future to avoid any mishap and also to avoid wastage of huge amount of money from the Government exchequer or the tax payers money. There has to be some checks and accountability for poor performance and lapses and negligence in performance of the work both by the contractor and by the Agency like AUDA or the Project Consultancy which has been appointed to supervise the execution of the project. It calls for suitable measures for a fool proof system for execution of such a project with more details and accountability and also providing for regular and constant supervision as well as sampling and testing to ensure the quality control. The better system or procedure has to be evolved and implemented or translated into reality by all concerned. They have not come out with any kind of measures proposed to be taken against the contractor and it is hoped that the Government in the Urban Development and Urban Housing Department will take appropriate measures for fixing the accountability and other strict measures for future as well as even for this kind of negligence in this very instance after following procedure and legal advice.

It is desirable to have more checks and balances for accountability for the poor performance in such projects. If it results in a mishap, the issues would be raised regarding liability of the Government and the issues of responsibility of the Government may be raised for outsourcing or giving the contract without proper measures and fixing the accountability for such projects or the contract. Therefore, apart from the aspect of negligence the Government may be in awkward position, answerable for any such mishap even if it is outsourced or contract is given for such projects. Ultimately the responsibility for any mishap will arise for the Government for not taking appropriate measures for the accountability of the contractor as well as tPhe performance and quality control."

(3) The Lokayukta received various complaints from various Complainants regarding the leakage of question papers relating to various examinations conducted by Gujarat Subordinate Services Selection Board and was registered as Inquiry no. 2/2022 and after the inquiry it was suggested as under:

"Therefore, to make the system transparent, accountable and for avoiding any such incident in future, it is desirable if the Government at appropriate level, make necessary modification in the procedure by which the responsibility is fastened and also there is a cross check. The suggestions are:-

(i) "First of all, the papers may be printed only at the Government press where the responsibility could be fixed to avoid the chances of leakage;"

(ii) "Even if the present system is continued, it requires modification for maintaining secrecy when it is in the process of printing by specific provision like the person involved in the printing or the owner of the press should also follow certain norms."

(iii) "More detailed procedure should be worked out for the purpose of paper setting. Involvement of the moderator and as far as possible only few persons like the Chairman may have the idea about the exact questions which have been included in the paper while different sets of questions are collected from one or more moderators. Thus it will not be known which the questions are likely to be covered. A close examination of the procedure for setting the papers by GPSC or UPSC could be considered to get a better idea for the purpose of improving the process of conducting the examination."

39. This part forms core area of the report and is related to the main and important aspect of the functioning of the Lokayukta Institution in the State. The figures and details about the complaints dealt with by this Institution during the period under report, for investigation purpose, under the provisions of the Gujarat Lokayukta Act, 1986 are tried to be projected in this part, just to show the working of Institution , but the real picture of the strength and capability of the Institution would perhaps not emerge out thereby and it is difficult to get the unused faculty of the Institution posed, merely on the bases of these figures. This obviously happens because, as I personally feel, the Gujarat Lokayukta Act, 1986 provides for the limited role to play by the Lokayukta. The Lokayukta has quite limited jurisdiction and power both in scope and effectiveness and this is the main cause for lean in flow of complaints.

40. Therefore, as comprehensive look with proper legal framework is required to counter the menace of corruption. It is well accepted that the corruption is believed to have penetrated every sphere of activity and it is prevalent and accepted in every walk of life.

41. It must be expressed upon in public life that corruption may be personally beneficial to a few – to payer as well as to recipient of bribe – but collectively it is detrimental to economic health of the country and also to political system and public in general.

42. Therefore, establishment of Institutions like Lokayukta are steps for providing clean, transparent and accountable Government to the people. It is therefore hoped and desired to have necessary steps taken both by Legislature in providing legal framework and the Executive Government for laying down the procedures with sufficient checks, and balance, which in turn , calls for objectivity with transparency in the governance and the administration.

43. Leave and Vacation.

Rule 8(1) and 8(2) of the Gujarat Lokayukta (Conditions of Services) Rules, 1992 read as follows:

"8 Leave - (1) The matters regarding leave admissible to the Lokayukta shall be governed by the rules applicable to the Chief Justice of the High Court of Gujarat subject to the modification that the Lokayukta shall be entitled to leave on full allowances at the rate of one month from each completed year of serviced and proportionately for the remaining period of service.

(2) The Lokayukta shall have vacation of 30 days in the each year during the time as may be fixed by him"

However, during the year i.e. 01-04-2022 to 31-03-2023, the undersigned had not availed vacation.

44. The details about the cases along with information about their receipt and progress made therein are given in Annexure I, II and III enclosed herewith.

45. For the awareness of the people regarding the provisions and procedure for filing complaints before the Lokayukta, a board is displayed at the entrance of the office. Pamphlets (Annex IV) are affixed in the office.

46. <u>MISCELLANEOUS ADMINISTRATIVE WORK.</u>

(1) Work of destruction of old and time barred record due for destruction has been completed.

(2) opened a Helpline to help the people and said work is entrusted to Assistant Registrar.

(3) The office has got registration on 'Gem Portal' for purchase of office equipment, Stationary items etc and getting various services from the registered agency .

(4) Prepared duty list and handover to the concerned officers and employees of this Institution.

(5) Work undertaken for physical verification of pending cases, disposed off cases, dead stock register and library books.

(6) For the speedy process, we serve summons and notices to the witnesses and parties concerned through Police Station as per Rule – 24 (2) of the Gujarat Lokasyukta Rules 1989, by post, fax and by e-mail and at times, intimations are being sent by SMS as an additional measure. To curtail the expenses in Miscellaneous Applications, communication to the complainant is also being made by Inland letter (Annexure V).

(7) A sum of Rs.6,000/- has been deposited by (6) six complainants (1000 x 6) at the time of filing the complaint, as provided under Section – 9 (4) of the Gujarat Lokayukta Act, 1986. As per the orders passed by the Lokayukta for disposal of the said complaints, notice has been served to respective complainants to claim refund of the deposit amount. Howeever, If the complainant will not claim for refund of the deposit amount within the statutory period of 12 months from the date of disposal of the case , all that amount shall be credited to the Government as per provisions of Rule 34 of the Gujarat Lokayukta Rules, 1989.

(8) An amount of sum of Rs 3000/- forfeited as per the orders of the Honourable Lokayukta under section 21 (a) of the Gujarat Lokayukta Act, 1986, and has been credited to the Government. As per order of the Hon'ble Lokayukta Rs.1,000/- is refunded to the complainant.

(9) The official website https://lokayukta.gujarat.gov.in. of the Lokayukta Office has been created. For the information and knowledge of the public at large, the Gujarat Lokayukta Act, 1986, The Gujarat Lokayukta Rules 1989 have been uploaded in English and Gujarati language. As well as Pro - active disclosures under RTI Act 2005, information regarding staff, Helpline number etc., have also been uploaded on the official website.

=======

PART – IV

CONCLUSION

47. Lokayukta Institution is necessary for probity in public life and for better, effective and enduring functioning of democracy. The Institution is must for legitimacy and credibility of the democratic system. The key task of this office is to ensure that all those who wield authority, retain a clear sense of responsibility towards individual citizen. There should be no compromise with the basics of this Institution.

48. Corruption is defined as the use of public office for private gains. It could be eliminated provided there is effective check and vigilance over the executive. The corruption has slowed down economic progress and poverty alleviation. It has impact on the nation’s security system also. There should also be a firm will to eliminate corruption.

49. Corruption is found to be one of the most damaging consequences of poor governance. Corruption lowers investments and hinders economic growth and human development by limiting access to basic social services as well as increase in the cost of their delivery. It also increases poverty, subverts the financial system and undermines the legitimacy of the State. The cost of corruption to a nation is very high.

50. We have to curb the corruption at the higher places to bring about transparency and improvement in the system and governance. Therefore, every trace of favouritism, nepotism and laxity has to be checked which in turn, will help in improving and raising the standard of efficiency in administration and public welfare or the social welfare. It may also help in instilling the faith and confidence of the people in such Institution. It is required to be noted that in the index of corruption, we have a bad record which has put us at the highest level.

51. The Lokayukta Institution has come to be regarded as “Citizen’s Watchdog” against abuse or non-use of the discretionary administrative power exercisable on behalf of the Executive Wing of the Government, by public servants. This Institution is also regarded as ‘Executive Government Safety Valve’ since it helps them in preventing, controlling and abating mal-administration and corruption by its public servants by means of his investigation reports to theCompetent authorities in Government and saves such Governments from possible accusation of mal-administration and corruption.

52. This Institution of Lokayukta as an Ombudsman is aimed at redressal of individual cases of the citizens with the limitation of the discretion and the power under the Gujarat Lokayukta Act 1986. Therefore, the intervention of this Institution with limitation in some cases having the public interest is to bring about transparency, accountability and/or improvement in the system, which is turn, helps in redressing the grievances or the public issues. Sometimes the procedure is giving rise to the individual cases and therefore, to bring about some corrections or improvement on the part of administration are pointed out by the Ombudsman which paves the way for good governance of the government in public interest.

53. If we desire to have an efficient administration with better transparency and accountability, then the State must accept the importance of such Institution of Lokayukta. Therefore, if such institutions are to be made effective for the faith of the people, a more discretion with suitable amendment in the Gujarat Lokayukta Act, 1986 is required. There should be more autonomy for the Lokayukta to function in the public interest which may enhance the faith and confidence of the people in such Institution.

54. While considering reforms it has to be stressed that the legal framework including the Prevention of Corruption Act and laws of such other institutions like the Lokayukta or the Central Vigilance Commission are lacking in necessary discretion and powers. There should be an appropriate legal provision for the necessary effective measures against those who are involved in corruption. Lack of effective deterrence in the form of punishment for corruption and the lack of supervision could be described as cause for corruption. The provisions which are not stringent create the impression that the person may get away with his corrupt activities or misconduct and even if the steps are taken including the criminal cases, the punishment are ineffective to provide any deterrence to those indulging in corrupt practices. In my opinion, as it has been a matter of discussion and debate that a person who is guilty or found indulging in corruption, there should be a specific provision or mechanism to trace such wealth which has been amassed by corrupt practices and there should be effective legal provisions for confiscation of such wealth which has been amassed illegally. As suggested in this report earlier, there may be a legal framework or enactment for tracing and confiscation of the wealth which has been amassed illegally on the same lines as the provision is in the Smugglers and Foreign Exchange Manipulators (Forfeiture of Property) Act 1970 (SAFEMA). The provision of Section 20(1) of Prevention of Corruption Act referring to the burden of proof and presumption oblige to draw a legal presumption with reference to the Evidence Act, 1872 could be suitably modified to provide for a consequential presumption also for disproportionate assets when the accused or person found guilty has failed to explain about the source and the burden should be on such person guilty of corruption including qua the family members. There may be a provision that it is not only the person involved, but his close relatives like family assets should be considered unless it has been explained that they have independent source of income. The prevention of disproportionate asset which has been found in the prevention of corruption Act and the system require more stringent provision within the legal framework.

55. The international conventions regarding corruption also require to be examined in as much as in spite of the statute like Foreign Exchange Act, 99 (FEMA) and PMLA, Act (Prevention of Money Laundering Act) has some limitation regarding extra territorial application of the Act as it extends to territory of India. Therefore, by necessary statutory provision or the legal framework the persons who are found indulging in such corrupt practices in violation of this statute could also be traced which would make the system more effective. It may be stated that the Bribery Act of UK or the FCPA of USA could be examined for the appropriate legal framework.

56. The efforts have been made with the co-operation of Government and its departments to have quality in maintenance and execution of work which in turn call for improvement in the functioning of the system. Therefore, there have been suggestions and necessary follow up for the correction and performance in the system with more accountability. We may make a note of appreciation for the co-operation and response.

57. I appreciate the response and co-operation received from the various Officers and Authorities of Government departments to my communications on functional business as also on usual proposals and issues.

58. Let me mention here that I have been getting due response and co-operation from Government in resolving administrative problems of this Institution through the General Administration Department.

59. I must acknowledge the services rendered by my Registry from whom I have received full co-operation.

60. At the end, I may mention that I have tried to cover up all the aspect of performance of the period from 01-04-2022 to 31-03-2023. However, if anything is left out, the same would be mentioned in the next Annual Consolidated Report.

Gandhinagar (Justice Rajesh H. Shukla)

Date: Lokayukta,

Gujarat State.

PART – V

ANNEXURE-I

INVESTIGATION

List of progress made in investigation cases during the period from 01/04/2022 to 31/03/2023.

Sr. No.	Case No.	Date of receipt/ Registration	Nature of Complaint/ Application	Final Outcome
1	2	3	4	5
1.	Investigation Case No.04/2015	05/08/2015	Complaint against Public Functionary regarding misuse of powers and favoritism	Public Functionary had filed a Special Civil Application No. 18865 of 2015 in the Honourable High Court of Gujarat. The same was dismissed on 04/02/2016. Against the said order the Public Functionary has filed L.P.A. bearing No. 138/16, which is admitted on 03/03/16, by the Hon'ble High Court and also filed Civil Application No.1935/16 in L.P.A. No.138/16 for stay. The Hon'ble Court has by its order dated 05/04/2016 stayed the proceedings before the Lokayukta and the said stay order is being extended from time to time. Hence the undersigned is not in a position to prosecute this proceedings.
2.	Investigation Case No.01/2021	21/01/2021	Reference made by His Excellency, Governor, Gujarat State, Gandhinagar it contains allegations against Public Functionary regarding misuse of his powers, irregularities & corruption.	Investigation was held and on examination of relevant records and after considering the statement filed by the Public functionary, the investigation is concluded Report is submitted to the Competent Authority on 09/12/2022.

Sr. No.	Case No.	Date of receipt/ Registration	Nature of Complaint/ Application	Final Outcome
1	**2**	**3**	**4**	**5**
3.	Investigation Case No.02/2021	04/02/2021	Reference made by His Excellency, Governor, Gujarat State Gandhinagar it contains allegations against Public Functionary regarding misuse of powers, irregularity & corruptions.	Investigation was held and on examination of relevant records and after considering the statement filed by the Public functionary, the investigation is concluded evidence was recorded. Report is submitted to the Competent Authority on 09/12/2022.
4.	Investigation Case No.01/2022 (Suo-moto Inquiry No.11/2020 is converted into this Investigation Case.	06/01/2022	Suo motto action taken on a news item published in Gujarati daily News Paper “Sandesh”, dt. 15/04/2017 for illegal encroachment on government land.	We have recorded evidence of two witnesses. Pending for hearing and evidence. Fixed on 02/05/2023. As the SCA No.15582/2021 is pending before the Honourable High Court. Wherein High Court granted Stay..

ANNEXURE-II

INQUIRY CASES

List of progress made in Inquiry cases during the period from 01/04/2022 to 31/03/2023.

Sr. No.	Case No.	Date of receipt of complaint.	Nature of Complaint/ Application	Final Outcome
1	**2**	**3**	**4**	**5**
1.	Inquiry No. 01/2020	28/08/2020	Suo-moto action taken on news published in Gujarati Daily News Paper-Divya Bhashkar dtd.26/08/2020 pertaining to poor maintenance of Roads of Ahmedabad City as well as State of Gujarat.	There was no reasonable ground for conducting investigation hence this inquiry had been disposed off on 06/06/2022.
2	Inquiry No.04/2020	01/10/2020	Complaint against Public Functionary regarding misuse of powers, irregularity & etc.	Complainant has filed Special Civil Application No. 24479/2022, which is admitted on 02/12/2022, by the Hon'ble High Court. The Hon'ble Court has by its order dated 02/12/2022 stated that "Respondent can not proceed to pass any order on the complaint of the petitioner." The Stay order is being extended from time to time. Hence matter is pending
3	Inquiry No.10/2020	19/12/2020	Complaint against Public Functionary regarding abuse of powers, irregularity and etc.	Pending for hearing on 21/04/2023.
4	Inquiry No. 04/2021	21/09/2021	Complaint against Public Functionary regarding abuse of powers, irregularity and etc.	Pending for production of the Report & remarks with documents from concerned dept. on 21/04/2023.
5	Inquiry No. 06/2021	03/12/2021	Complaint against Public Functionary regarding abuse of powers, irregularity and etc.	There was no reasonable ground for conducting investigation hence this inquiry had been disposed off on 13/04/2022.

Sr. No.	Case No.	Date of receipt of complaint.	Nature of Complaint/ Application	Final Outcome
1	2	3	4	5
6	Inquiry No.07/2021	23/12/2021	Suo-moto action taken on news items published in daily News Paper – Divya Bhaskar dtd.23/12/2021 & Indian Express dtd.24/12/2021 pertaining to collapse of Fly-Over Bridge, in Ahmedabad.	As per observation & recommendation, it is observed by the Hon'ble Lokayukta regarding the negligence of Contractor and Construction Agency for which certain suggestion is made and forwarded to the Competent Authority as per section 13(1) of the Guj.Lokayukta Act read with rule 3 of the Guj. Lokayukta Rules 1989. Hence matter is disposed off on 01/11/2022.
7	Inquiry No. 01/2022	08/04/2022	Complaint against Public Functionary regarding abuse of powers, irregularity and etc.	There was no reasonable ground for conducting investigation hence this inquiry had been disposed off on 22/04/2022.
8	Inquiry No. 02/2022	11/04/2022	Complaint against Public Functionary regarding abuse of powers, irregularity and etc.	There was no reasonable ground for conducting investigation hence this inquiry is disposed off on 14/10/2022.
9	Inquiry No. 03/2022	17/05/2022	Complaint against Public Functionary regarding abuse of powers, irregularity and etc.	There was no reasonable ground for conducting investigation hence this inquiry is disposed off on 24/06/2022.
10	Inquiry No. 01/2023	05/01/2023	Complaint against Public Functionary regarding abuse of powers, rregularity and etc.	Pending for hearing and Written Statement of the Respondent fixed on 20/04/2023.

Sr. No.	Case No.	Date of receipt of complaint.	Nature of Complaint/ Application	Final Outcome
1	2	3	4	5
11	Inquiry No. 02/2023	12/01/2023	Complaint against Public Functionary regarding abuse of powers,erregularity and etc.	Pending for compliance of the complainant as per the Lokayukta Rules 1989. Fixed on 20/04/2023.
12	Inquiry No. 03/2023	10/02/2023	Complaint against Public Functionary regarding abuse of powers, irregularity and etc.	Pending for compliance of the complainant as per the Lokayukta Rules 1989. Fixed on 01/05/2023
13	Inquiry No. 04/2023	20/02/2023	Complaint against Public Functionary regarding abuse of powers, irregularity and etc.	Pending for compliance of the complainant as per the Lokayukta Rules 1989. Fixed on 01/05/2023
14	Inquiry No. 05/2023	15/03/2023	Complaint against Public Functionary regarding abuse of powers, irregularity and etc.	Pending for compliance of the complainant as per the Lokayukta Rules 1989. Fixed on 25/04/2023.
15	Inquiry No. 06/2023	28/03/2023	Complaint against Public Functionary regarding abuse of powers, irregularity and etc.	Pending for compliance of the complainant as per the Lokayukta Rules 1989. Fixed on 22/05/2023.

ANNEXURE-III

Statement showing the information regarding Investigation Cases, Inquiry cases and other Misc.Application received and disposed off during the period from 01/04/2022 to31/03/2023.

Sr No.	Nature of Cases	Pending at beginning of the year	Received during the year	Disposed off during the year	Pending as on 31/03/2023
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
1	Investigation Cases	04	00	02	02*
2	Inquiry Cases	07	08	06	09*
3	Mic.Applications	14	180	176	18
	Total	**25**	**188**	**184**	**29**

*Out of 2 Investigation Cases one (1) Investigation case no.04/15 is pending due to stay granted by the Hon'ble High Court in the matter filed by the complainant. (2) In investigation No. 01/22 Applicant filed SCA in High Court against Government therefore, this matter is pending.

Out of 9 Inquires Inq No.4/2020 Stayed by the Hon'ble High Court.

ANNEXURE - IV

ગુજરાત લોકાયુકત અધિનિયમની જોગવાઈઓ અનુસાર.....

૧. કલમ–૨(૭)(અ) મુખ્યમંત્રી, અન્ય મંત્રીઓ, રાજયકક્ષાના મંત્રીઓ, નાયબ મંત્રીઓ અને સાંસદીય સચિવશ્રીઓ

તથા

કલમ–૨(૭)(બ) સરકારી કંપની કે તેની સહાયક કંપનીના અધ્યક્ષ, ઉપાધ્યક્ષ અથવા બિનસરકારી ડાયરેક્ટર/સભ્ય

તથા

કલમ–૨(૭)(ક) સરકારી માલિકીનાં બોર્ડ કોર્પોરેશનના અધ્યક્ષ, ઉપાધ્યક્ષ, બિનસરકારી ડાયરેક્ટર

અથવા

કલમ–૨(૭)(ડ) રાજ્યની યુનિવર્સીટીના કુલપતિશ્રીઓ સામે ભ્રષ્ટાચાર વગેરેના આક્ષેપ ધરાવતી ફરિયાદ અત્રે થઇ શકે છે.

૨. અન્ય અધિકારીઓ, કર્મચારીઓ, પદાધિકારીઓ સામેની ફરિયાદ લોકાયુક્ત અધિનિયમ મુજબ અત્રે થઇ શકે નહી.

૩. કલમ–૮(૪) ભ્રષ્ટ્રાચાર વિગેરેની તારીખથી પાંચ વર્ષના સમયગાળામાં ફરિયાદ થઇ શકે. વિલંબ માફ કરવાની જોગવાઇ કાયદામાં નથી.

૪. કલમ–૯(૨) ફરિયાદમાં દર્શાવેલ હકીકતો/આક્ષેપોનાં સમર્થનમાં સોગંદનામું રજુ કરવાની જોગવાઇ કાયદામાં છે.

૫. કલમ–૯(૪) ફરિયાદ સાથે રૂા.૧,૦૦૦/– (એક હજાર) ડીપોઝીટ જમા કરાવવાની જોગવાઇ છે.

૬. કલમ–૯(૫) જાણી જોઇને દ્વેષપૂર્વક ખોટા આક્ષેપ ધરાવતી ફરિયાદ કરનાર દોષિત ઠરે તો કેદ અને દંડની સજાની જોગવાઇ કાયદામાં કરવામાં આવી છે.

૭. કલમ–૧૦(૨) ફરિયાદી અને સંબંધકર્તા જાહેર હોદ્દેદારની ઓળખ સામાન્ય રીતે ખાનગી રાખવાની કાયદાકીય જોગવાઇ છે.

ANNEXURE - V

ખાનગી. જા.નં.લકચ/જયુડી/પરચ અરજ/ /૨૩/ /૨૩.

લોકાયુકત કચેરી, સેકટર–૧૦–બી, ગાંધીનગર. તા. / /૨૩.

પ્રતિ,

વિષયઃ– આપની તારીખ ની અરજી.

શ્રીમાન,

ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમ ૧૯૮૬ ની કલમ ૨(૭) તથા તે હેઠળના નિયમો અને જોગવાઇઓ ધ્યાને લેતા, આપની ઉપરોક્ત અરજી ગુજરાત લોકાયુક્ત અધિનિયમ ૧૯૮૬ ની જોગવાઇઓના દાયરામાં આવતી ન હોઇ (સુસંગત ન હોઇ) અત્રે ચલાવવા પાત્ર ન હોવાથી દફતરે કરવામાં આવેલ છે. તેની નોંધ લેવા વિનંતી.

સેક્શન ઓફીસર,
લોકાયુક્ત કચેરી, ગાંધીનગર.

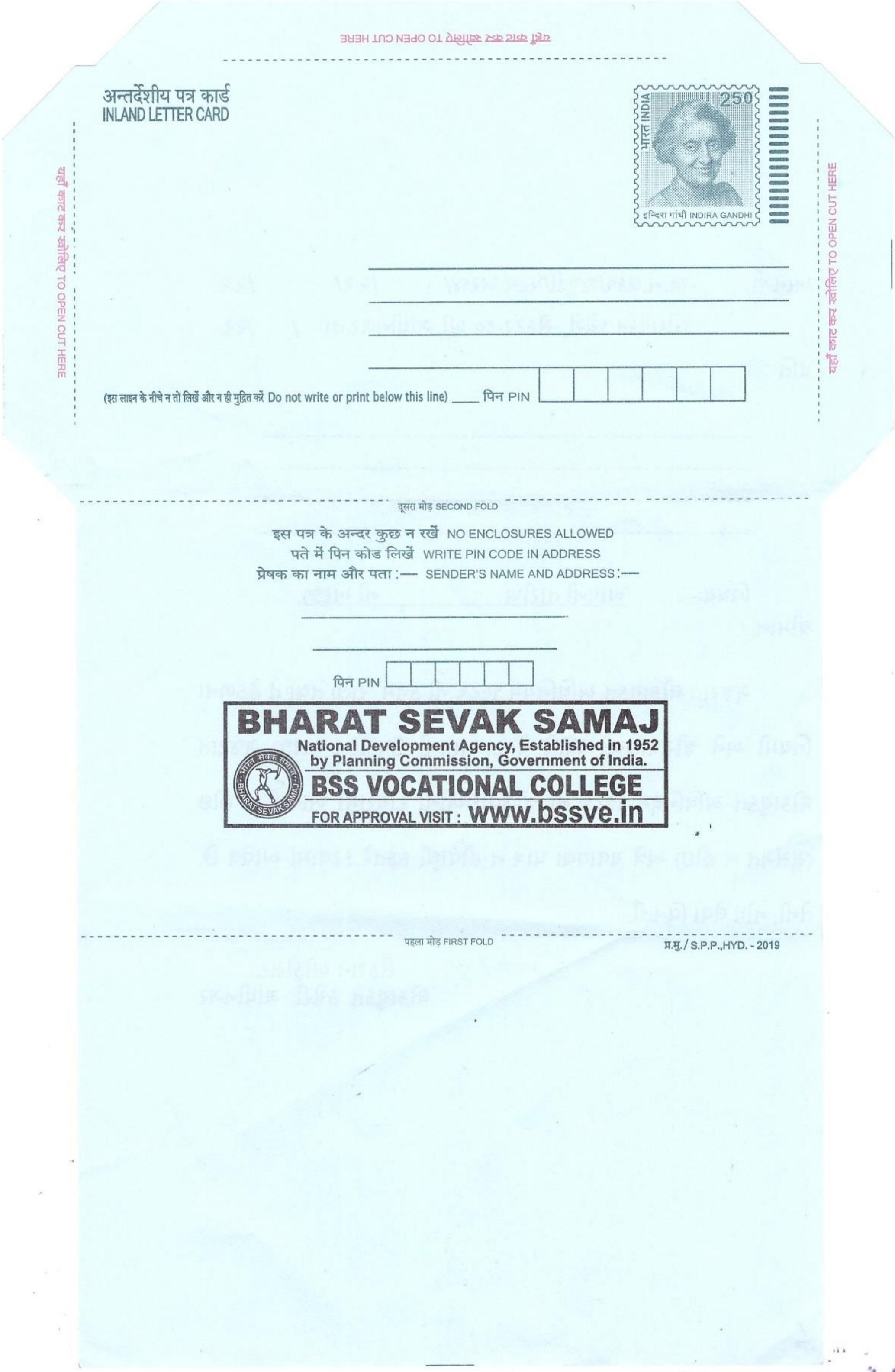
यहाँ काट कर खोलिए TO OPEN CUT HERE

अन्तर्देशीय पत्र कार्ड
INLAND LETTER CARD

भारत INDIA 2.50
इन्दिरा गांधी INDIRA GANDHI

यहाँ काट कर खोलिए TO OPEN CUT HERE

(इस लाइन के नीचे न तो लिखें और न ही मुद्रित करें Do not write or print below this line) ____ पिन PIN

दूसरा मोड़ SECOND FOLD

इस पत्र के अन्दर कुछ न रखें NO ENCLOSURES ALLOWED
पते में पिन कोड लिखें WRITE PIN CODE IN ADDRESS
प्रेषक का नाम और पता :— SENDER'S NAME AND ADDRESS :—

पिन PIN

BHARAT SEVAK SAMAJ
National Development Agency, Established in 1952
by Planning Commission, Government of India.
BSS VOCATIONAL COLLEGE
FOR APPROVAL VISIT : www.bssve.in

पहला मोड़ FIRST FOLD

प्र.मु. / S.P.P.,HYD. - 2019

Government Central Press, Gandhinagar.